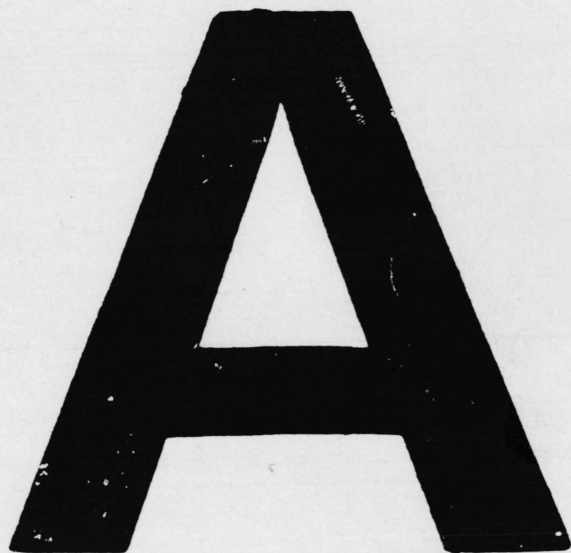

SAMLING AV UTTALELSER OG MENINGSYTRINGER
OM NATUR OG LANDSKAP I FORBINDELSE MED
UTBYGGINGEN AV AURLANDSVASSDRAGET.

NVE-VASSDRAGSDIREKTORATET
NATUR OG LANDSKAPSAVDELINGEN.

Samling av uttalelser og meningsytringer
om natur og landskap i forbindelse med
utbyggingen av Aurlandsvassdraget.

DEL A

NVE-VASSDRAGSDIREKTORATET
NATUR OG LANDSKAPSAVDELINGEN.

- 1986 -

Innhold	side
Del A.	
Vassretter - billighetserstatning	3
Konsesjonssøknad fra Oslo Lysverker	6
Bergen Universitet, undersøkelser	18
Krav til konsesjon, uttalelser	50
Grunngitt spørsmål i Stortinget	82
Bemerkninger til innkomne uttalelser	83
Tilleggsuttalelser	93
Del B.	
Diverse uttalelser og avisartikler	95
"Jebsen planen"	106
Tillatelse til å regulere vassdraget	118
Uttalelser og avisartikler til regulerings- tillatelsen	126
Fisk og fisket	136
Sandtak Vassbrekka	164
Overtakelse av bygninger	174
Plassering av TV-omformere og bilvrak i steintipper	176
Tapping av Svartevatn	179
Tiltak i Steinbergdalen	184
Opplysningsmøte i Aurland, utvidelse brakke- rigg på Øyestølen	190
Bygging av dam Vargevatn, uten veg	197
Del C.	
Diverse avisartikler	201
Vangen kraftverk	206
Bergen Universitet, undersøkelser	217
Veg til Vidalsvatn og tippmasser i Vassbygdi	223
Minstevassføring i Aurlandselva	230
Avfall, oljesøl, orden og overtakelse av brakker	246
Regulering av Omsvatn og Vesterdalstjern	254
Ferdseil til og fra Undredal	257
Isforholdene på Aurlandsfjorden og anleggsveier	259
Vegbygging dam Reppvatn og Kreklevatn	277
Anleggskonsesjon	288
Del D.	
Sambindingsvegen Hol - Aurland	291
Underskridelse av LRV. nedre Berdalsvatn og Katlavatn	351
Avisartikkel, befaring Aurlandsutbyggingen	353
Del E.	
Planendring	355
Tillatelse	429
Del F.	
Kraftlinjer	434
Forlengelse områdekonsesjon	470
Terskler	472

Slik presenterte Oslo Lysverker seg for almenheten -
fra egen folder om Aurlandsutbyggingen.

Aurlandsanleggene Oslo Lysverker

Distriktsutbygging

Oslo Lysverker tar under sin planlegging bevisst sikte på at kraftutbyggingen skal være et ledd i distriktsutbyggingen, og søker så langt råd er å støtte bygdesamfunnet i bestrebelsene på å nyttiggjøre seg de nye ressurser som stilles til rådighet. Ganske særlig er dette tilfelle i Aurland. Skattepenger, konsesjonsavgift, næringsfond, sikker tilgang på elektrisk kraft og et halvt hundre nye og sikre arbeidsplasser ved Lysverkene egne anlegg er goder som direkte tilflyter bygden. Tippmasser blir vederlagsfritt stillet til rådighet for kommunens byggeplaner, og anleggsveiene skaffer forbindelse til tidligere veiløse gårder, til skogs-, støls- og beiteområder.

Bygdens folk stiller store forhåpninger til rik fremgang for turistnæringen som en følge av tiltak kraftutbyggingen medfører. Av den aller største betydning for Aurland og distriktet er den nye sambindingsvei Hol-Aurland som Oslo Lysverker har bygget. Dette er et bidrag til distriktsutbyggingen som man tidligere ikke har hatt maken til i landet, og som kanskje er enestående i hele Europa.

Landskapspleie

Med god erfaring fra kraftutbyggingen i Hallingdal har Lysverkene fortsatt sine bestrebelser på, så langt det praktisk og økonomisk lar seg gjøre, å verne landskapsmiljøet og utbedre de skader som inngrepene i naturen medfører. Både under anlegget og i den etterbehandling som vil pågå så lenge kraftverkene eksisterer, blir det nedlagt betydelige summer i landskapspleien. Alle bygningsmessige tiltak blir nøye planlagt og diskutert med Lysverkene landskapsarkitekt. Løsningene blir forelagt Vassdragsvesenet til godkjenning, og utførelsen kontrolleres av statens representanter. Planene blir i stor utstrekning drøftet med lokale instanser og med ansvarlige institusjoner som kan tenkes å bli berørt.

I de tilfeller hvor det er tale om damanlegg, stentipper fra sprengningsarbeider, veifyllinger og andre sterkt synlige inngrep i naturen, blir det laget modeller for å finne frem til de beste løsninger. Når et anlegg er bygget, blir sårene utbedret og forholdene lagt til rette for at naturen selv skal ha mulighet for å dekke til og skjule inngrepene mest mulig. Lysverkene har også bekostet vitenskapelige forskningsprosjekter for at tiltakene skal bli så effektive som det lar seg gjøre. Det samme er tilfelle når det gjelder opprettholdelsen av fisket i elver og vann.

På denne måte mener Oslo Lysverker at Aurland også i fremtiden skal være et attraktivt område for bosettelse og turisme, med de beste forutsetninger for et samfunn i velstand og utvikling.

VASSRETTET - BILLIGHETSERSTATNING.

4

Aurland den 24. juli 1964.

IDV

02042 | 22 7.64

Til Det Kgl. Industridepartement

Underskrevne Lars O. Turlid, Ivar Turlid og Erling J. Aas som er eigarar av gardane gnr. 11 bnr. 1 og 2 og gnr. 4 bnr. 1 samt stølen gnr. 24 bnr. 5 i Aurland torer hermed senda ein søknad til det vyrde departement om at betalinga av vassrettane, som er selde av desse bruki, vert auka når Oslo Lysverker får konsesjon på utbygging av Aurlandsvassdraget.

Dei vassrettar som vart selde i 1917 frå bruki er:

Nosi

Vassrettar under stølen/som er selde er:

Gnr. 4 bnr. 3, Aurlandsvassdraget XXXII

" 11 " 3, " XXXIII

Desse vassrettar omfattar sydsida av elva "Grøna" frå Nyhellervatnet og til samanlaupet med Stodmerrdøla. Fallhøgda ca 430 m. Vassrettane er selde for kr. 1500,-

Vassrettar under stølen Øystølen som er selde er:

Gnr. 24 bnr. 9, Aurlandsvassdraget XXXI. Desse vassrettar omfattar austsida av elva Stodmerrdøla frå grensa mot statens almenning og ned til grensa mot Nosi. Fallhøgda antog ein er minst 50 m. Desse rettar vart selt for kr. 1000,-.

Prisane for vassrettane er såleis urimeleg låge i forhold til den kraftmengd dei representerar.

Vyrdsamt

Ivar Turlid

Erling J. Aas

Lars Turlid

Brev fra NVE-V til Ivar Turlid, Aurland,
av 17.08.64.

Gjenpart sendt:

Herr Erling J. Aas, Aurland

" Lars Turlid, "

Aurlandvassdraget - Billighetserstatning

Vassdragsvesenet har fått oversendt Deres brev av 24. juli d.å. til behandling i forbindelse med en eventuell søknad fra Oslo Lysverker om å regulere nevnte vassdrag. Slik søknad foreligger ennå ikke. Deres brev vil bli vedlagt saksdokumentene når søknaden i tilfelle kommer. Man vil imidlertid allerede nå si fra at billighetserstatning i henhold til ervervslovens § 2 pkt. 14 ikke vil komme i betraktning fordi Oslo kommune erverver fallene uten konsesjon. Omfatter de solgte rettigheter også reguleringsrettigheter kan reguleringslovens § 12 pkt. 9 påberopes. Man anbefaler Dem i alle tilfeller å kontakte en jurist i dette spørsmål.

6

**Del av søknaden fra Oslo Lysverker - til å regulere
Aurlandsvassdraget,
av 19.03.65.**

Siden fallrettene ble ervervet har det vært utarbeidet flere alternativer for regulering og utbygging av vassdraget. En

av planene som var nokså nærliggende, gikk ut på utbygging av to høyfjellsverk ned til Aurdalsvatn - Nesbøvatns nivå.

I Aurdalsvatn - Nesbøvatn var da forutsatt etablert et større reguleringsmagasin for Stodmerrdølas vannføring.

Reguleringshøyden var forutsatt ca. 50 m. Kraftverket for det nedre utbyggingstrinn var forutsatt å ha sitt inntak i dette magasin og i et magasin i Viddalsvatn/Liverdalsvatn/Fretheimsdalsvatn. Ved denne plan ville blant annet kulturminner fra en tidligere fast bosetning ved Aurdalsvatn og Nesbøvatn bli neddemmet. Her er også en egen gravplass fra denne tid.

Oslo Lysverker har søkt å bevare disse minnesmerker og har funnet frem til andre løsninger. Den reguleringsplan som det i nærværende sak søkes om konsesjon på, forutsetter at magasineringen av en vesentlig del av Stodmerrdølas avløp skjer ved overføring til et fellesmagasin i Viddalsvatn/Liverdalsvatn/Fretheimsdalsvatn. Inntaket for overføringstunnelen er lagt til Øyestølsvatn ovenfor Aurdalsvatn. På denne måte har det lyktes å skåne områdene ved Aurdalsvatn/Nesbøvatn for regulering.

Avløpet fra de to høyfjellsstasjoner Aurland II og III føres inn i overføringstunnelen til Viddalsvatn og derfra inn i kraftverket Aurland I, som har sitt avløp til Vassbygdvatn på kote 54m over havet. Forholdene fra naturens side ligger imidlertid til rette for en utbygging av Aurland I med avløpet ført helt ned til sjøen. Av hensyn til den betydningsfulle lakse- og sjørret-elv mellom Vassbygdvatn og fjorden har Oslo Lysverker i den foreliggende plan avstått fra en slik utbygging.

De ovennevnte to vesentlige punkter i planløsningen er også i overensstemmelse med innstillingen fra "Undersøkelseskomiteen vedrørende fredning mot vassdragsutbygging". Denne komite som ble oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18. november 1960 sier i sin innstilling av 26. november 1963 s.43:

77

"Komiteen har intet å bemerke til utbyggingen av Aurlandsvassdraget, men mener at dalføret mellom Vassbygdi og Aurdalsvatn bør utnyttas så skånsomt som mulig. På strekningen Vassbygdi - sjøen skal laksefisket søkes bevart."

Blant de mulige uheldige følger foruten innvirkningen på fisket, skal nevnes at den populære fotturistruten ned Aurlandsdalen vil bli berørt p.g.a. bygging av bilvei i dalen. Av andre sider ved utbyggingen kan nevnes den reduserte vannføring i flere elver og bekker. Steintippene langs tunneltraséene vil man forsøke gjøre minst mulig skjæmmende og vil bli søkt innpasset i landskapet. Med hensyn til de blottede strender sommertid ved reguleringsmagasinene, gjøres oppmerksom på at området er lite beferdet p.g.a. den store høyde over havet. I denne store høyde er landskapet stort sett nokså godt.

Isforholdene på Aurlandsfjorden vil påvirkes ved at større mengder ferskvann enn tidligere slippes ut i fjorden vinterstid. Ferskvannet er lettere enn det salte sjøvann og vil derfor ha en tendens til å legge seg i det øvre vannlag på fjorden og således hindre den vintersirkulasjon av salt sjøvann som man ellers vanligvis har. Dessuten stiger frysepunktet ved oppblanding med ferskvann. Det vil bli foretatt undersøkelser med sikte på tiltak for å redusere skadevirkende islegging.

I forbindelse med utbyggingen vil det bli veiforbindelse over til Østlandet. Dette vil ha stor betydning for distriktene. Det henvises i denne forbindelse til vedleggene 6 og 7, som inneholder uttalelser henholdsvis fra Aurland herredsstyre og Hol formannskap om den planlagte forbindelsesvei Aurland-Hol. Anleggsveinettet vil gi mulighet for bedre utnyttelse av fjellområdene i forbindelse med beiter, fiskevann og turistnæring.

Søknad om tillatelse til bygging og drift av nødvendige elektriske høyspenningsanlegg i stasjonene Aurland I, II, III, Reppa og pumpestasjonen samt søknad om tillatelse til bygging og drift av de nødvendige 300 kV høyspentlinjer vil bli sendt inn separat.

Da utbyggingen i Aurland skal utnyttas av Oslo kommune til byens alminnelige elektrisitetsforsyning, ber man om at konsesjonen blir gitt på ubegrenset tid etter reguleringslovens § 10, pkt. 2.

H.V./Hal.

1-5 8
Vedlegg 5.

Reguleringens virkning på de almene interesser og
nåværende forhold i reguleringsområdet.

1. Turistnæringen
2. Kommunikasjoner
3. Fisket
 - a. Laks - og sjøørretfisket
 - b. Fisket i fjellet
4. Jakt
5. Seterdrift og beiteforhold
6. Jordbruk
7. Vannforsyning og kloakkforhold

Brev fra Oslo Lysverker, av 19.03.65.

Vedr: søknad om regulering av Aurlandsvassdraget.

Reguleringsområdene i Aurlandsvassdraget ligger i høyfjellet. Det er kort vei ned til sjøen og liten bebyggelse langs vassdraget. Skadene vil derfor ikke bli så omfattende som ved reguleringer og utbygginger i Østlands-vassdrag.

Barskog finnes ikke i området, hvorfor fløting ikke foregår i noen del av vassdraget.

Isveier på elven nedenfor Vassbygdvatn har ikke vært i bruk da elven i det uregulerte vassdrag ikke har hatt fast isdekke. Reguleringen og utbyggingen vil således ikke medføre noen endringer i disse forhold.

Betingelsene for frostrøykdannelse langs elven nedenfor Vassbygdvatn vil heller ikke vesentlig endres da elven også tidligere har gått åpen om vinteren. Frostrøyk opptrer vanligvis først når temperaturen synker til omkring -15°C . Så lave temperaturer antas å være sjeldne i dette område. Statistikk over temperaturforholdene vil bli innhentet, hvorefter isforhold og frostrøykproblemer nærmere kan studeres.

1. Turistnæringen.

Fjellovergangene fra Hallingdal og Hardangervidda til Vestlandet gjennom Aurlandsdalen er kjent fra gammelt av. Oppmerket fotturistrute går fra Finse over Hallingskarvet, forbi Geiteryggen turisthytte, ned Stodmerrdalen, forbi Øvstebo og Nesbo hvor det tidligere var fast bosetning og hvor gravplassen ved Aurdalsvatn ennå eksisterer. Videre går ruten gjennom Aurlandsdalen til Vassbygdi, hvorfra det går bilvei til Aurlandsvangen. Fra Finse over Geiteryggen går en annen rute forbi Kongshellervatn og Øljuvatn ned til Lungsdalen ved Djupvatn i Hol. Fra Hol går det også fotturist-ruter fra Strandevatn forbi Urvassbotn, Vierbotn og til Geiteryggen. En gammel fotturistrute, men noe mindre brukt idag, går fra Hallingskeid forbi Skomabreen, Hednedalsvatn, ned Stonndalen til Vassbygdi og Aurlandsvangen.

Den planlagte utbygging vil berøre en del av fotturistrutene. Hovedruten ned Stodmerrdalen og Aurlandsdalen blir særlig berørt fordi bilvei forutsettes bygget gjennom dalen. Også langs ruten gjennom Urvassbotn og Vierbotn til Geiteryggen forutsettes bygget bilvei. De andre rutene må kunne opprettholdes med enkelte endringer og forskyvninger. Til dels kan man i tilknytning legge opp nye ruter med utgangspunkt fra anleggsveiene.

Aurlandsdalen har hittil bare vært tilgjengelig for fotturister. Ved utbygging av gjennomgangsveien vil dalen bli gjort tilgjengelig for alle turister.

Veien vil stort sett holde seg i bunnen av dalen, og fyllings-skråningene vil derved få begrensede høyder. Man vil legge vekt på at veien blir minst mulig skjemmende i terrenget og lite ødeleggende for vegetasjonen.

I Nyhellervatn og muligens også Adamsvatn og Langavatn må man være forberedt på dårlig is på grunn av gjennomstrømming av magasin vann. Enkelte andre steder ved munningene av tappetunneler og ved enkelte grunner i vannene vil man under nedtapping kunne få svak is eller råkdannelse.

På grunn av bygging av stamveien som forutsettes holdt åpen om vinteren opp til kraftverket Aurland III, åpnes ny mulighet for utvidelse av Vestlandets turisttrafikk om vinteren, idet det åpnes en ny innfallsport til høyfjellet.

De fleste reguleringsmagasiner ligger meget høyt, 1350 m.o.h. eller høyere. I disse områder vil eventuelle tørrlagte strandsoner skille seg lite ut fra det omkringliggende landskap.

For reguleringsmagasinene i Stodmerrdalen, Vesterdalstjernene, Vetlebotnvatn, Øyestølsvatn vil forholdene bli noe anderledes enn foran beskrevet. Disse vann ligger lavere og blir derfor tidligere isfrie.

Viddalsvatn, Liverdalsvatn og Frøtheimsdalsvatn, som ligger ca. 860 m.o.h. vil ha delvis tørrlagte strender utover sommeren. Strendene er imidlertid her meget steile og utilgjengelige så snart magasinets nivå er kommet opp noen meter. Det skjemmende utseende av de delvis tørrlagte strender vil derfor heller ikke her ha større betydning.

11

Flere elvestrekninger får redusert sin vannføring. Enkelte blir over kortere strekninger tørrlagt deler av året. Sommer-vannstanden i Aurdalsvatn og Nesbøvatn vil bli søkt holdt oppe ved bygging av terskler.

Ved de utbyggingsplaner som fremlegges her er områdene ved Aurdalsvatn og Nesbøvatn søkt bevart. De to vann Aurdalsvatn og Nesbøvatn utpeker seg fra naturens side som gunstige magasiner for det nedre kraftverk Aurland I. Her er det et utmerket damsted for bygging av en høy dam, slik at man kan skaffe seg et stort magasin i hovedvassdraget, som forøvrig ikke byr på særlige muligheter for regulering av det store nedbørsfelt.

Reguleringens innvirkning på fisket har også en viss betydning for turisttrafikken. Fiskeriproblemene er imidlertid behandlet i pkt. 3 :

I Aurlandsfeltet finnes det i alt 13 pensjonater, overnattingshytter og herberger med tilsammen ca. 400 sengeplasser. Herav er det i fjellet 6 hytter med ca. 220 sengeplasser og i bygda 7 pensjonater og herberger med ca. 180 senger tilsammen. Fretheim Hotell ved Flåm stasjon har ca. 120 senger. Et nytt pensjonat er under bygging. Det gamle Vangen Hotell er for tiden ikke i drift. Hyttene ved Øvstebø i Stomndalen er åpne bare om sommeren, mens hyttene ved Geiteryggen og Stodmerrdalen dessuten også er åpne i påsken. De fleste pensjonater samt Fretheim Hotell er bare åpne i sommersesongen.

2. Kommunikasjoner.

Aurlandsvangen og Flåm har idag ingen veiforbindelse med omverdenen. Den eneste landverts forbindelse bygda idag har er jernbaneforbindelse via Flåms- og Bergensbanen. Vei-nettet i bygda er meget beskjedent. Det går idag en smal bilvei et stykke opp gjennom Flåmsdalen parallelt med jernbanen. Fra Flåm er det bilvei til Aurlandsvangen og videre til Vassbygdi.

Gode bilveier spiller idag en betydelig rolle for utviklingen av næringslivet og utnyttelsen av naturherlighetene i en fjellbygd. Mangelen på bilveier i og til Aurland har vært en hindring for utviklingen.

Gjennom det nett av anleggsveier som etter hvert vil bli bygget frem til byggeplassene, vil dette forhold bli endret.

Hovedveien som er planlagt bygget over til Hol, vil gi Aurland en god forbindelse med Østlandets veinett. Denne vei vil av Oslo Lysverker bli bygget som anleggsvei med ganske høy standard.

Veien vil imidlertid bare bli bygget med enkel kjørebane og med møteplasser. En interkommunal komite arbeider for tiden med forsøk på å reise midler til utvidelse av veien til dobbelt kjørebredde samt til bygging av en ca. 3 km lang tunnel gjennom Geiteryggen, hvorved veien forutsettes å kunne bli helårsvei.

Aurlands eldste og tidligere sikreste kommunikasjonsmessige forbindelse med omverdenen har skjedd sjøveien. I enkelte særlig kolde perioder om vinteren kan isforholdene i fjorden ha vært slik at også denne forbindelse har vært stengt. Økning av ferskvannstilstrømningen til fjorden vintertid vil kunne forverre isforholdene på fjorden i noen grad.

3. Fisket.

a. Lakse- og sjørretfiske.

Elvestrekningen fra Aurlandsvangen og opp til Vassbygdvatn er kjent som en god lakse- og sjørretelv. I elven ovenfor Vassbygdvatn foregår det også fiske etter laks og sjørret, men fisket har her ikke samme betydning som i elven nedenfor Vassbygdvatn. I Aurlandselven vandrer laks og sjørret ca. 2 km ovenfor Vassbygdvatn til et sted som heter Fossane. I Midjeelvi vandrer sjørret og laks ca. 1 km fra samløpet med Aurlandselven til "Løbrui".

Ifølge innhentede opplysninger er det fisket følgende kvanta fisk i Aurlandselven nedenfor Vassbygdvatn i årene 1955 - 1964:

	<u>Laks</u>	<u>Sjørret</u>
1955	2400 kg	1200 kg
1956	1300	1100
1957	1200	2000
1958	1420	1080
1959	1400	2200
1960	1000	2250
1961	1000	1720
1962	800	2100
1963	700	2300
1964	800	3005
Middel	1202	1895

Tilsvarende oppgaver foreligger ikke for Vassbygdvatn og elvestrekningene ovenfor.

Det er opplyst at utleie av fiskeretter i Aurlandselven nedenfor Vassbygdvatn gir en betydelig årlig inntekt.

Av hensyn til fiskeelven har Oslo Lysverker i de foreliggende planer ikke regnet med å bygge ut fallet lenger ned enn til Vassbygdvatn.

Gjennomføringen av reguleringen og utbyggingen vil ha virkning både på vannføringsforholdene og temperaturen i Aurlandselven.

Man vil av kurvene se at vintervannføringen før reguleringen ofte har vært nede i 1 - 2 m³/sek. Absolutt laveste vannføring har ifølge NVE i Hydrologiske Undersøkelser i Norge vært 0,1 m³/sek. Vintervannføringen vil etter reguleringen være omtrent den samme både i tørrår og vannrike år, og vil være 40-50 m³/sek. Den økede vintervannføring er gunstig for oppvekst av yngelen. Næringstilførselen antas å bli rikere. Den jevne og høye vannføring om vinteren er gunstig ved at gyteplassene ikke utsettes for tørrlegging.

14

Etter reguleringen vil vintertemperaturen i Aurlandselven bli høyere enn før. Dette antas å øke næringsproduksjonen i vassdraget, som igjen fører til gunstigere oppvekstvilkår for yngel og smolt. Den høyere vintertemperatur vil også kunne føre til tidligere klekking av rogn.

Tapping av magasin vann sommertid gir lavere vanntemperaturer i elven enn i det uregulerte vassdrag. Dette vil muligens påvirke tidspunktet for fiskens oppgang i vassdraget.

Reguleringens og utbyggingens virkning på fisket vil bli gjenstand for nærmere undersøkelse sammen med fiskerisakkyndige. Herunder vil også eventuelle tiltak for å redusere de skadelige virkninger bli drøftet.

b. Fisket i fjellet.

Etter de opplysninger Oslo Lysverker har mottatt finnes det fisk i en del av de vann og elver som går inn i reguleringen. Blant disse vann og elver nevnes: Stodmerrdøla fra Omnsvatn og nedover, Grøna fra Øljuvatn med Volanut-tjønnene, Langedøla fra Hellenutvatn, Kjeldhusnosvatn og Vasselvotni, - i Midjevassdraget, Nordalsvatn, Kvannegrøvvatn, Spelefjellvatn, - på sydsiden av Aurlandsdalen Katlavassdraget, Berdalsvotni, Hednedalsvatn, Snøggjuvvotni, Reppvatn, Stonndalselven samt Låvi-elven med innenforliggende vann.

Det er opplyst at det ikke noen steder i fjellet er drevet ervervsmessig fiske.

I de vann som blir gjenstand for regulering vil ernæringsforholdene og forholdene for den naturlige formering endres. Betingelsene for fisken har p.g.a. høyden over havet heller ikke vært gunstig før reguleringen.

4. Jakt.

I høyfjellet er det villreinjakten som har størst betydning. Så lenge anleggsarbeidene pågår vil villreinens trekk ikke foregå uforstyrret og utbyttet av jakten kan derfor lokalt bli dårligere. Etter at anleggstiden er over, antas forholdene for villreinjakten å bli som før.

Rypejakt foregår også, men for denne antas anleggene ikke å få noen større innflytelse.

5. Seterdrift og beiteforhold.

Etter innhentede opplysninger er det idag i drift i regulerings- og utbyggingsområdene støler for 19 bruk. I de samme områder er i den senere tid nedlagt støler for i alt 47 bruk.

Denne sterke nedgang i stølsdriften må antas å henge sammen med mangelen på arbeidshjelp, og ikke minst med de vanskelige transportforhold. En har grunn til å anta at når det vidt forgrenede nett av anleggsveier kommer istand, vil stølsdriften tas opp igjen og fjellbeitene utnyttes i større grad enn tidligere.

Det er idag bare 5 bruk som har støler i drift ved reguleringsmagasinene. Disse ligger ved Liverdalsvatn. Ved samme magasin Viddalsvatn - Liverdalsvatn - Fretheimsdalsvatn er det etter siste krig 5 bruk som har nedlagt sine støler. Disse 10 støler vil bli neddemmet. Sammen

med stølene vil også en del beitemark bli neddemmet. Ved de øvrige magasiner er det nedlagt støler etter siste krig for ialt 24 bruk. 4 bruk hadde stølsdrift ved Langavatn ovenfor Stonndalen, ved Berdalsvotni. 5 ved Øykjabakvatn - Katlavatn, 2 ved Øyestølsvatn, 3 ved Sleipåvotni, 3 ved Spelefjellvotni, 1 ved Kvannegrovvotni og 5 ved Rynjulvs-votni.

Ifølge våre beregninger vil det i alt neddemmes 10,22 km² eller 10 220 dekar. Dette areal er for en stor del uproduktiv grunn. Oppmåling av setervoller vil bli foretatt og arealoppgaver fremlagt senere.

6. Jordbruk.

Jordbruk langs vassdraget drives på strekningen fra Vassbygdi til Aurlandsvangen. Gårdene ligger på grusterrasser. Massene er sand og elvegrus transportert og avsatt under vann.

Siden gårdene med sine dyrkede jorder ligger på terrasser for det meste flere meter over elvens vannspeil, vil en endring av vannstanden i elven ikke virke inn på det grunnvannsnivå som har betydning for dyrkningsforholdene.

En redusert sommervannføring i hovedelven vil kunne føre til noe økede lengder på pumpeledninger og vanskeliggjorte forhold for dem som måtte ha anlagt jordvanningsanlegg med pumping av vann fra elven. Reduksjon av flomtoppene synes å være fordelaktig for jordbruket, idet mulighetene for oversvømmelser blir redusert. Videre vil faren for erosjon reduseres og dermed også behovet for elveforbygninger.

7. Vannforsyning og kloakkforhold.

Kraftanleggenes tunneler ligger over alt langt fra eksisterende bebyggelse. Drenering og tørrlegging av vannforsyningsanlegg p.g.a. tunnelene vil derfor ikke finne sted.

På Aurlandsvangen er det idag et utbygget vannverk. Ifølge innhentede opplysninger har dette vannverk sitt inntak i Aurlandselven, hvorfra vannet pumpes inn på ledningsnettet. Etter utbyggingen og reguleringen vil det fremdeles være mer enn tilstrekkelig vann til dette vannverk til enhver årstid. Særlig på vintertid vil forholdene for vann bli bedre.

Reguleringene antas ikke å ha noen uheldige innvirkninger på kloakkforholdene, da det ifølge de opplysninger Oslo Lysverker har innhentet ikke foregår kloakkutslipp i hovedelven.

Oslo, den 10. februar 1965.

OSLO LYSVERKER
Kraftutbyggingen

Hj. Mjelstad

DIVERSE FORUNDERSØKELSER.

18

Brev fra Oslo Lysverker til professor Rolf Nordhagen,
av 4.06.65.

Vedr. Undersøkelser av plantearter.

Oslo Lysverker har den 19. mars 1965 søkt om tillatelse til regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget.

Som ved tidligere regulerings-tillatelser ventor vi å bli meddelt bl.a. følgende vilkår for gjennomføring av våre planer.

"Det påhviler konsesjonshaveren i den utstrekning hvori dette kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av plante- og dyrearter, geologiske og mineralogiske dannelser samt i det hele naturforekomster og områder, når dette ønskes ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart."

Det er i avisinnlegg og på annen måte flere ganger fremhevet at Aurlandsdalen representerer et særpreget stykke norsk natur, bl.a. er det hevdet at plantelivet i dalen også er egenartet.

Ivaretagelse eller registrering av botaniske forekomster har ikke vært aktuelt ved de tidligere reguleringer og utbygginger Oslo Lysverker har foretatt.

Da utbyggingen i Aurlandsvassdraget bl.a. må antas å påvirke mikroklimmet langs elven og derved innvirke på plantelivet, ønsker vi å medvirke til at de nødvendige undersøkelser og registreringer blir igangsatt i tilstrekkelig god tid forut for anleggsarbeidene. Veibygging og tunnelarbeider vil også lokalt innvirke på plantelivet.

Brev fra Universitetet i Bergen til Oslo Lysverker,
av 5.10.65.

Om konsesjon blir gitt for denne utbygging og på betingelser som antydnet, vil det fra vitenskapelig hold være sterkt ønskelig med en omfattende registrering i følgende områder 1) i et belte langs selve veitracéen i Aurlandsdalen, 2) på alle steder i dalen der det er planlagt steinfyllinger, 3) langs bredden av alle vann i dalen, da disse antas å få en vesentlig lavere vannstand etterat reguleringen er gjennomført og 4) oppe i fjellet, i en del av de områder som der vil bli satt under vann. En slik undersøkelse vil anslagsvis kreve innsats minst av to fagde feltbotanikere i to sesonger. Det vil også være av betydning å få området mest mulig detaljfotografert.

Brev fra Oslo Lysverker til Universitetet i Bergen,
av 8.10.65.

Vi hadde regnet med allerede før konsesjonen foreligger å begynne undersøkelsene. Spesielt gjelder dette steder som kan bli berørt av forberedende anleggsarbeider, herunder vegbygging som i en viss grad kan bli foretatt før konsesjonen foreligger. For en del av anleggsområdene regner vi med å ha god tid, da utbygging av Aurlandsvassdraget vil strekke seg over en periode på ca. 10 år.

Vi ville gjerne drøfte med Dem programmet for undersøkelsene og regner med at disse burde igangsettes sommeren 1966.

Brev fra Universitetet i Bergen til Oslo Lysverker,
av 25.02.66.

Uten å ville gå nærmere inn på argumentasjonene fra begge sider, nøyer jeg meg med å fastslå at vesentlige naturverdier er i fare, og at det på dette område må regnes med alvorlige tap dersom reguleringen blir gjennomført. Jeg anser det som en vesentlig oppgave å søke å utnytte det forhåndenværende materiale før det på grunn av endrede forhold er gått tapt.

En svakhet i denne forbindelse er at vi har meget få foregående undersøkelser av lignende art å støtte oss til, således at det er vanskelig på forhånd å fastlegge problematikken.

Noen kan dog allerede nu antydes. Det er klart at hoveddalen's hydrologi vil endres ganske vesentlig. Jeg har festet meg ved at vannstanden i Aurdals- og Nesbøvannene skal opprettholdes ved dam. Jeg antar at dette vil si at den vesentligste del av sommeren vil Aurlandselven ha vannføring null ved utløpet av Nesbøvann, og at elven videre nedover vil ha meget liten vannføring, iallfall til forbi Veiverdalen. Dette vil måtte influere de ombrofile plantesamfunn i dalbunnen ganske vesentlig, og det vil være av betydning å få registrert dem i deres nuværende tilstand, dette også for senere sammenligninger.

Universitetets botaniske museum betrakter det som en forpliktelse - innenfor rammen av det mulige - å delta i et slikt arbeid, og vi antar at vi ved å bruke en del av våre yngre medarbeidere vil kunne klare dette. Problemet blir den økonomiske løsning.

Brev fra Oslo Lysverker til Cand.mag. Odd Vevle,
Universitetet i Bergen.
Av 7.03.69.

De siste måneders aksjoner mot Aurlandsutbygging og myndig-
hetenes nøling når det gjelder behandling av søknaden har
brakt en slik usikkerhet med seg at man er i tvil om i hvil-
ken grad nye undersøkelser og arbeider bør igangsettes.

Deres foreslåtte arbeider i slutten av inneværende måned
er imidlertid av såvidt begrenset omfang at de kan tillates
gjennomført. Betingelsene er som tidligere.

21

Serutskrift av møteboka fra Ulvik kommunestyre,
vedr:konsesjon for kraftutbygging i Aurlandsvassdraget.
Av 23.06.65.

Søknad om konsesjon for kraftutbygging.

Fråsegn til søknad dagsett 19/3-65 frå Oslo Lysverker
om konsesjon for å regulera og byggja ut Aurlandsvassdraget.
Oversendt brev frå fylkesmannen i Bergen og Nordaland den 6/4-65.

Saka har vori sendt formannen i Ulvik fjellstyre med
oppmoding om å leggja denne fram for grunneigarane i Osa.

Ulvik fjellstyre har gjeve denne fråsegn i saka:

" Regulering i Aurlandsvassdraget vil i liten mun koma
" innanfor Ulviks grenser, bortsett frå området ved Vargebræ-
" vatnet.

" Ulvik fjellstyre har ikkje noko å merkja til at konsesjon
" vert gjeven.

" Etter som ein skjönar vedkjem denne konsesjonssøknad
" ikkje Flåmsvassdraget. Det framgår at denne søknad vil koma
" som eiga sak. Men når dette vert aktuelt, vil det i stor mun
" koma inn på Ulviks område, både statsalmenning og privat
" eiga. Når søknad vedkomande Flåmsvassdraget vert lagt fram,
" må ein difor koma attende til saka.

" Ein vil gjera merksam på at dei fleste grunneigarane
" innan Ulvik herad har handgjeve sine fallrettar i Flåms-
" vassdraget til Norges Vassdrag- og Elektrisitetsvesen.

Samrøystes vedtak:

Ulvik herad seier seg samd med Ulvik fjellstyre sitt
vedtak. Ein tek seg undan rett til å koma tilbake til mogeleg
skade og konsesjonsavgift.

Rett utskrift vert vitna.

Ulvik heradskontor

Jens Risa

NATURHISTORISKE DOKUMENT

Rapport fra dosent dr. Ulf HAFSTEN over pollenanalytisk feltarbeid i Aurlandsdalen m/sidedaler, 12.-17. juli 1966.

Problemstilling

Opplysning om et områdes vegetasjonshistorie, klimahistorie, landhevningshistorie (i kyststrøk) og jordbruks-historie kan man skaffe seg ved å foreta en analyse av de planterester som bygger opp torvlagene i våre myrer og bunnavsetningen i våre tjern og vann (se f.eks. Hafsten 1963). Myrer, tjern og vann utgjør derfor viktige naturdokument som en kulturnasjon har plikt på seg til å ta vare på.

For å skaffe nøyere rede på hva som måtte finnes av den slags naturdokument, ble det i tiden 12.-17. juli d.å. foretatt en rekognosering i de områder av Aurlandsdalen m/sidedaler som vil bli berørt hvis de foreliggende planer for kraftutbygging blir realisert.

Konklusjon

Som det vil fremgå av etterfølgende rapport, er det allerede etter denne sommers korte feltarbeid blitt påvist en rekke myr- og tjernavsetninger som må betraktes som viktige naturdokument i denne forbindelse.

Dette gjelder først og fremst det lille myrområdet like nordøst for Viddalseter i Låvidalen, som inneholder nesten 6 m med avsetninger.

Viddalseter, Låvidalen.

Låvidalen er en av de sidedaler til Aurlandsdalen hvor seterdriften har vært mest intens. Dalen er derfor av interesse ikke bare fra et naturhistorisk, men også fra et kulturhistorisk synspunkt

Øvstebø, Aurlandsdalen.

Også til området ved Øvstebø knytter det seg spesielle kulturhistoriske interesser, idet det her kan ventes spor etter gammel bosetning. Det er kjent at det her var fast bosetning i nyere tid, noe bl.a. den lille kirkegården vitner om. Den var i bruk i siste halvpart av forrige århundre.

Ingen av myrene er særlig dype, men de interesserer sterkt ved å inneholde et sammenhengende lag av furustubber i 30-35 cm dyp. Dette laget er så tettpakket at det var vanskelig å finne en åpning hvor torvboret kunne slippe igjennom. Selv om det ennå ikke er blitt utført noen

pollenanalytiske eller radiologiske dateringer for å fastslå alderen på dette stubbelaget, er det grunn til å anta at man her står overfor restene av en skog fra varmetiden. Dette betyr at man her har å gjøre med myrer som nærmest må karakteriseres som fossile, idet det nesten ikke har skjedd noen vekst av disse myrene på mer enn 2500 år.

Langedalen

I skråningen på motsatt side av Langedalen-setrene, altså på syøstsiden av elven, ligger det et langstrakt myrparti og også et lite sirkelrundt tjern som på grunn av den noe større høyde over havet (knappt 1200 m) er av atskillig vegetasjonshistorisk interesse.

Tjernet viste seg å inneholde et sterkere innslag av minerogene avsetninger enn selve myrområdet. Det var skåret torv i enkelte begrensede partier av myren, men ellers syntes den fullstendig uberørt av menneskelig inngrep.

Sleipåfjellet

De fleste vannene oppe på Sleipåfjellet har strandpartiene dekket av blokkrikt materiale som er uten interesse for pollenanalytiske undersøkelser. Men ved å gjøre bruk av båt kan det vel tenkes at man også her kan spore organiske avleiringer egnet for den slags undersøkelser.

I en liten grunn myr, rik på kalkmoser, ca. 1 km nord for Svartenut, i ca. 1400 m høyde ble det imidlertid påvist et torvlag, riktignok av ganske beskjeden mektighet:

Sommertemperaturen ca. 2° høyere under Romertiden enn i dag.

Viktige naturhistoriske dokument påvist i Sogn -

Furuskog høyt oppe i Aurlandsdalen i Romersk jernalder, 3-400 e.Kr. -

Endelig bevis for at det var forandringer i klimaet som var årsak til de store svingningene i bosetningen i Folkevandringstiden, på 5-600 tallet e.Kr.

Under de foreløbige botaniske og torvgeologiske undersøkelser som ble foretatt i AURLANDSDALEN og straktene omkring i fjor sommer, i forbindelse med de reguleringsplaner Oslo Lysverker har for dalen, ble det av professor Ulf Hafsten ved Norges Lærerhøgskole påvist et par torvmyrer nær Øvstebø turisthytte, i ca. 900 meters høyde, hvor det i et dyp av bare 35-40 cm under overflaten forekom et tett lag, nærmest et golv, med subfossile furustubber.

En prøve av en av stubbene, samt en prøve fra det overliggende torvlag, er nylig blitt datert av laboratorieingeniør Reidar Nydal ved Laboratoriet for Radiologisk Datering ved Norges Tekniske Høgskole og ga som resultat:

390 $\pm$ 80 år e. Kr. for furustubben, d.v.s. overgangen mellom Romersk jernalder og Folkevandringstid, og

730 $\pm$ 80 år e. Kr. for den overliggende torven, d.v.s. Mero-Vingertid.

Resultatet er av stor klimahistorisk og arkeologisk interesse, idet man her synes å ha det første virkelige bevis for at det har eksistert en varmere og tørrere klimatype under Romersk jernalder. I dag er området enten skogbart eller sparsomt bevokst med fjellbjørk. Men under Romertiden var altså klimaet her oppe så gunstig at selv furuen kunne vokse her.

I og med at vi ikke har noen klimastasjoner i selve Aurlandsdalen er det vanskelig å si noe sikkert om hvor meget høyere temperaturen var i ved Øvstebø under Romersk jernalder. Men om vi legger temperaturnormal for de omkringliggende strøk til grunn (Myrdal, Fanaråken, Luster), kommer man til at sommertemperaturen (juni-september) var ca. 2° høyere under Romertiden enn i dag. Furuen krever nemlig en sommertemperatur på ca. 10.5° for at den skal sette modne frø. Dette er ganske sensasjonelt, fordi man ikke regner med mer enn ca. 2.5° temperaturøkning for selve varmetiden (Steinalder-bronsealder).

Romersk jernalder og Folkevandringstid representerer en kulturepoke med store svingninger i bosetningen. Fra 200-tallet og oppover, særlig på 3-400 tallet og inn i Folkevandringstiden, har man en blomstringstid når det gjelder bosetning og jordbruksekspanasjon, en tid da også heiegårdene på Sør- og Vestlandet var bebygget. Men på 5-600 tallet får man en tilbakegang i bebyggelsen, særlig på utsatte steder som bl.a. gir seg utslag i at de store heiegårds-anleggene, de såkalte ødegårder, nok så brått forfaller og blir forlatt. Det dreier seg her omstorfamiliegårder med fra 2-5 hus på hver og fra 10-100 mål innmark. Slike storgårder forlates ikke uten videre, og man har fra arkeologisk hold søkt etter årsaker til disse svingninger i bosetningsforholdene og fraflyttingen fra ødegårdene. En mulig forklaring er en for hard utnyttning av beitemene. En annen er at disse svingninger har sammenheng med visse forandringer i de klimatiske forhold, men man har savnet bevis for dette.

De foreliggende torvgeologiske undersøkelser er derfor av meget stor kulturhistorisk interesse, fordi de synes å levere virkelig bevis for at det har funnet sted en viss forverring av klimaet ved slutten av Romersk jernalder, eventuelt i Folkevandringstid, m.a.o. at det var forandringer i klimaet som var den virkelige årsak til de store svingningene i bosetningsforholdene på denne tid. At stubbelaget ligger begravet under torv tyder nemlig på at det må ha inntruffet en forsumpning, d.v.s. et omslag til en kjøligere og fuktigere klimatype.

Området ligger i nærheten av et planlagt kraftverk i fjell og det er ~~er svært vanskelig å unngå~~ neppe til å unngå at disse naturhistoriske dokument vil bli dekket av steinmassene fra utsprenningen.

Det ble også påvist en rekke/andre myr- og tjernavsetninger som er av betydelig naturvitenskapelig verdi. Nordøst for Viddalsseter i Fretheimsdalen, f.eks., ble det påvist et ganske lite myrområde med nesten 6 meter avsetninger. En slik rekordavsetning i 900 meters høyde er helt enestående her i landet. Dette myrområdet vil bli satt under vann hvis de fremlagte ~~planer~~ reguleringsplaner blir gjennomført.

Brev fra Universitetet i Bergen v/Knut Fægri til Oslo Lysverker,
av 10.10.66.

Vedr: Rapport for årets botaniske undersøkelser.

Ved avslutningen av første fase resymerte vi de vunne resultater og de problemer vi kunne se egne seg for videre angrep fra vår gruppes side. Forutsetningen for det følgende arbeid er (1) at konsesjon blir gitt og (2) at veitraseer osv. blir liggende som på de foreløpige kart. Dette er forutsetningen hvis realitet vi i denne forbindelse ikke hverken kan eller vil uttale oss om, men et utgangspunkt måtte vi ha, og dette var det mest nærliggende.

Ved eventuell regulering vil den mest umiddelbare følge være at elven reduseres til en brøkdel av hva den er nu. Dalen vil dermed ha mistet en stor del av sin turistiske verdi, som ligger nettopp i de overdådige kaskader av vann som fyller dalbunden.

Vi hadde fryktet at tapet av hovedelven ville komme å bevirke en grundleggende endring i hele dalens fuktighetsforhold, slik at man måtte frykte en generell uttørring av vegetasjonen og overgang til andre, karrigere vegetasjonstyper. Etter det vi så i sommer, tror vi ikke denne fare er særlig stor. Det vil til tross for takrenneprinsippet være såpass mange småbekker som kommer ned dalsidene at luftfuktigheten stort sett neppe vil endres særlig mye. En annen sak er at fuktighetsforholdene i hovedelvens umiddelbare nærhet naturligvis vil undergå radikale endringer. .

De problemer vi fant å ville konsentrere oss om, var følgende, som delvis er av mere teoretisk art, delvis har direkte med naturvernsspørsmål å gjøre:

1. Man må forutsette at den umiddelbart fosserøyk-influerte vegetasjon vil endres dersom hovedelven minsker vesentlig. Dette vil sannsynligvis i første omgang treffe de overdådige mos-matter man finner langs elven. Man bør søke å etablere en eller flere kontrollflater, hvis mosvegetasjon undersøkes grundig før utbygning med henblikk på etterkontroll senere.
2. Innenfor området er det ett dalføre som ikke vil berøres av en eventuell utbygning nemlig Veiverdalen. Parallelt med denne løper Grovsdalen, som blir berørt. Man bør undersøke om det er muligheter for å etablere sammenligningsflater i større målestokk, slik at man kan bedømme opdemningens virkning for en mindre dalføre i helhet.
3. Veiskjæringer vil lett virke som stygge sår i terrenget. Kan man gjøre noe for å få den vegetasjonsdekket på kort tid?

4. Hva kan gjøres for å kamuflere de store steintippene som vil komme som følge av spregningen av de lange tunneller og de underjordiske kraftstasjoner?
5. I hvilken grad vil opdemningen av magasinene i fjellet virke forstyrrende på landskapet?
6. I og med at vannmengden i hovedelven minker betydelig, vil vassdragets selvrensningsevne nedsettes ganske betydelig. Ikke minst vil dette komme å gjelde Aurdalsvatn, der man vel må forutsette at det fortsatt vil være bebyggelse. Kan man gi noe uttrykk for dette, og hvilke forholdsregler kan tas?
7. Hvilken virkning vil kraftledningen få, landskapelig og med hensyn til vegetasjon, idet dryppet fra kraftledningene kan ha meget alvorlig innflytelse på vegetasjoner

Generellt sett tror jeg man allerede nu vil kunne trekke følgende konklusjoner, som naturligvis må utarbeides i detalj ved mere utførlige undersøkelser: Skjæringer i stentipper i fyllit representerer ikke noe vesentlig problem. For det første er fyllitens grå farge ikke så generende i landskapet, for det annet står fylliten allerede på forhånd mange steder temmelig naken, og for det tredje vil de suksessjoner som foregår på fyllit, såvel i fast fjell som i løs ur, sannsynligvis gå forholdsvis raskt. Problemet er hvorledes skjæringene og tippene i eruptivbergarterne

(trondhjemitten?) vil komme å ta seg ut. Egnen viser skremmende eksempler (veien utover fjorden fra Aurlandsvangen).

Konklusjonen av dette års undersøkelser vil derfor være at dersom regulering gjennomføres, vil visse skadevirkninger utvilsomt kunne avbøtes eller iallfall mildnes ved bestemte forholdsregler. Noen av disse bør nærmest studeres på det tekniske plan, idet vi dog er villige til å yte den assistanse som måtte trenge. Andre er av rent botanisk art, og vil eventuelt måtte studeres av oss. Vi nevner slikt som Veiverdals-Grøvsdals problemet, urenes tilgroing, fosserøyk-vegetasjonen m.v. Videre bør man muligens i samarbeid gjennomgå veitraseen for å studere dens skadevirkninger i detalj. Jeg vil i den forbindelse bemerke at uren mellom Stonndal elven og Tverrberget syntes å være ganske instabil; den vil utvilsomt volde bry dersom en eventuell vei legges gjennom den.

Rapport fra undersøkelse av planlagt veitrasé og kraftverk
i Aurlandsdalen sommeren 1966.

u/

Dorotey Guy og Dagfinn Moe.

Det er klart at skal det først legges vei gjennom en trang dal, vil man merke stygge kutt og sår i landskapet. En del av disse ting må man finne seg i, andre kan med litt godvilje, og ikke alt for store merutgifter, greie å gjøre mindre skjemmende. Man kan skjule steintippene mest mulig eller å benytte seg av allerede eksisterende urer. En annen ting som kan gjøres er å redusere steinstørrelsen ved tunnel og annen sprengning, ved å øke antall borehull i profilet, se forøvrig urrapporten. Men Aurlandsdalen som en naturskjønnhet er nok bortapt for alltid etter en slik utbygning.

Den planlagte trasé for veien, uten tunell om Geiter ryggen går nordvestover forbi turisthytta og følger elven og en del småvann. Landskapet består av tørre rabber med små myrer innimellom. ~~Kart~~-liste følger vedlagt. Den dominerende bergart her er glimmerskifer. For en eventuell vintertrasé, med tunnel, vil steintippene fra Geiteryggs-tunellen bli et problem. Hvordan de enn plasseres er det sterkt ønskelig med fyltmasse på toppen for å skjule litt og samtidig hjelpe vegetasjonen til å dekke massene. Humusdannelsen går svært langsomt i disse høyder over havet.

En ting som må unngås for alt i verden er å dele opp dalens profiler med fyllinger. Kanskje i første rekke gjelder det lengdeprofilet. Dalen er svært trang og egner seg lite til henleggelse av større mengder stein. Man bør her se alvorlig på tanken å transportere stein vekk fra området. I sommer satt vi dessverre inne med for få opplysninger om volumet av den steinmengde som vil bli sprengt ut. Landskapsarkitekten og Norges Naturvernforbund må kontaktes i denne sak.

Rapport fra undersøkelser, av endel av de vann som vil bli berørt av vassdragsreguleringen i Aurlandsdalen sommeren 1966.

av: Dorothy Guy Odd Vevle
Lag Olav Øvstedal Lagfinn Moe

Langavann, øst for Torskaråuten.

Langs strendene sneformer, avløst av næsten vegetasjonsløse hvite urer. Litt *Samolus glacialis*, *Salix herbacea* og *Silene*.

Store Liavann.

Sansynligvis vil det også her, ved regulering forårsake liten skade.

Omnsvann.

Fra våre observasjonsposter var det ikke mulig å konstatere annen bergart enn glimmerskifer. Oppdemningen vil ved høyvann legge store arealer, i den nordøstlige delen under vann. Disse flatene, som stort sett ligger fra 1 til 5m over nåværende nivå, vil bli meget skjennede ved lavvann, kanskje enda mer enn man kan tenke seg i dag, da lavvann ligger under dagens nivå. Vegetasjonen i området var meget rik. Dette takket være glimmerskiferen.

Store Vargevann.

Her er man igjen kommet opp i høyalpine områder, store deler med sparsom sneleie-vegetasjon, avløst av flytejord og urer i bevegelse (Se forøvrig ur-rapporten). Det ble funnet et lite begrenset fylt (glimmerskifer) ved den nordøstlige delen av vannet.

Svartavann.

Her var det brattere skrenter enn ved Vargevann, og det så heller ikke ut til å være noe glimmerskifer i området. Det var stort sett lyse bergarter. Polygonmark.

Vestredalstjern

og

Vetlebotnvann.

Her vil en oppregulering resultere i at store områder legges under vann, på grunn av store flate arealer rundt vannene. Ved nedtapping vil store "dødarealer" blottlegges, uten at noen for form vegetasjon er istand til å skule det.

Øyestølvann.

Den idylliske øyren med stølen vil bli oversvømmet ved høyvann, og de samme områdene vil ved lavvann blotlegges. Vegetasjonen langs østsiden av Øyestølvannet bærer preg av stadig tilsig fra skråningen ovenfor. Områdene lenger syd, fra Øyestølvann til og med Vetlebotnvann, er velsignet med glimmerskifer samt en god del fuktighet, noe som igjen resulterer i en rik og frodig vegetasjon.

Viddalsvann.

Ingen spesiell interessant vegetasjon, untatt rett vest for Raudnosi (1252), hvor endel fylitt hadde gitt gode vilkår. Stort sett har dalen bratte sider, og relativt lite areal vil berøres av reguleringen.

Konklusjon.

Vårt forslag, til Oslo lysverker er å la Omnsvann, Vestredalstjernene, Vetlebotnvann og Øyestølvann bli holdt utenfor en eventuell regulering av vassdraget. All den galleriskog som idag står langs elven og vannene vil forsvinne, Likeledes den mer spesielle flora, iform av lav og moser som holder til i elvestrykene i hele dalen.

 "Dødarealene", langs de foran
 nevnte vann, vil gjøre den øvre delen av dalen ubrukelig i
 turistøyemed spesielt, men også ubrukelig for det alminnelige
 menneskets behov for ballanse i naturen. Dette skyldes i første
 rekke at ingen planter kan, på så kort tid, som det her er
 snakk om etablere seg i slike områder.

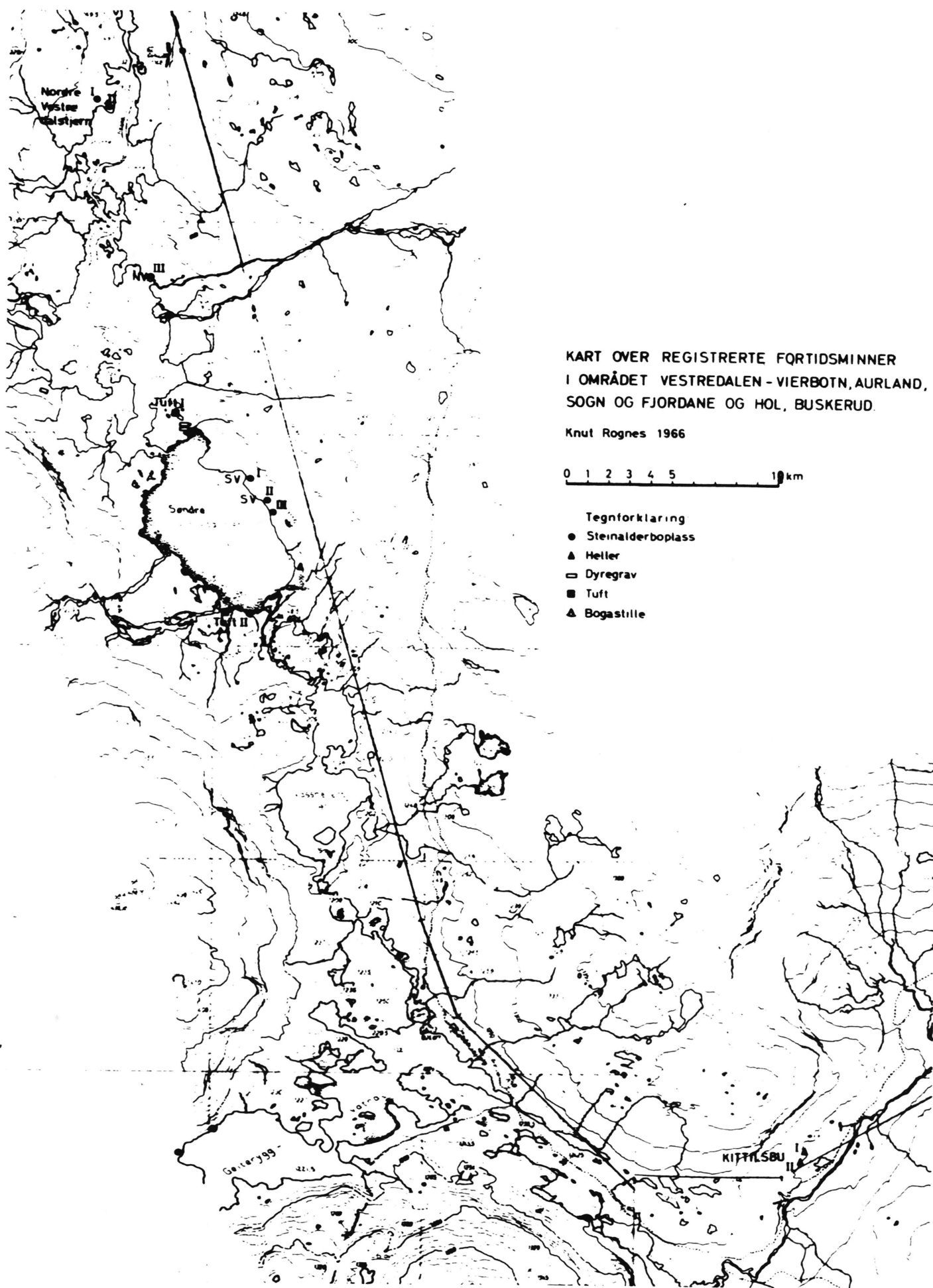
 Ingen av de andre
 planlagte regulerte vann/sjøer har, for oss en slik vital
 interesse å få spart fra en oppdemning, og hva som dertil
 hører. Et annet problem, som vi vet er diskutert er å for-
 syne Aurlandselven med litt vann, og prøve å holde konstant
 høyde på vannet i Aurlandsvann og Neslivann. Disse problemene
 vil mest sannsynlig forsvinne med vårt forslag.

 En siste ting
 som vi vil trekke frem som meget alvorlig er utluftnings-
 problemet som vil oppstå i alle vann tjern nedenfor Gjestøl-
 vann. Faren for at bilvei opp dalen - campingturister i området
 og dårlig tilgang på oxygen i vannet, kan resultere i at
 næringsforholdene forandrer seg til noe ille noe. Idag er det
 iallefall for lite planteliv i disse vannene til å kunne dem-
 me opp en slik utvikling. Dette er en stor fare som Oslo lys-
 verker må være klar over.

ARKEOLOGISK REGISTRERING.

Innberetning om arkeologisk registrering i Aurlandsvass-
draget, Hol pgd., Buskerud og Aurland pgd., Sogn og Fjordane
sommeren 1966

av
Knut Rognes.

Registreringene omfattet følgende vann (vannstandshevning i parentes): Viddalsvatn (+67), Liverdalsvatn (+66), Fretheimsdalsvatn (+65,5), Store Kreklevatn (+7,5), Omnsvatn (+9), Vestredalstjernene (+15), Veslebotnvatn (+14,5), Öyestölsvatn (+10,5), Kongshellervatn (+13), Nyhellervatn (+13), Langavatn-Katla (+1) og Storavatn-Katla (+6). Dessuten ble den oppstukne veitraseen mellom Geiteryggen Th og Sveingardsbotn gått over i detalj.

Viddalsvatn er 1,8 km langt med hovedretning NNÖ-SSV. Bredden går opp i 400 m ca. 3/4 km syd for utløpet. Mot syd smalner vannet av til ca. 30 ms bredde for så å vide seg ut igjen lengst i syd hvor det mottar den korte elvestubben fra Liverdalsvatn. Midt i vannet ligger et par holmer. Vannet ligger 863,5 m.o.h og den planlagte vannstandshevning er på 67,5 m.

De omgivende fjell går opp i mellom 14-1500 m.o.h. Strandflater forekommer mest i nordenden av vannet og videre ca. 1 km mot nord på begge sider av elva. Flatene er overalt myrete og fuktige.

Vannet inneholder etter sigende mye småfallen örret.

Det ble funnet 1 udatert boplass og 2 tufter.

Udatert boplass.

Beliggenhet ved vannets østside, 220 m S for sydspissen av den lengste holmen i Viddalsvatn. 30 m inn fra vannet og et par meter over vannet.

Stedet lå

relativt tørt og godt i ly for sønnavær. Ingen funn.

Tuft I Viddalen

Bunnen av tufta var fylt med stein. Prøvestilk ga never og råtne pinner. Ingen funn.

Tuft II Viddalen

I torv-og jordlaget ble funnet fragmenter av jern, ellers ingen funn.

Liverdalsvatn (+66)Terrengbeskrivelse.

Vannet er 1,5 km langt med hovedretning NØ-SSV. Største bredde er ca. 200 m. Høyden over havet er 364,5 m og vannhevingen beløper seg til + 66 m.

Det ble ved Liverdalsvatn funnet 2 kullførende områder, 6 tufter, 1 heller og et par steinringer av gåtefull opprinnelse, alt i forbindelse med de to stølsområdene.

Otnesdalen er et nedlagt stølsområde på vestsiden av vannet og består av en rekke mer eller mindre godt bevarte mursel, de fleste på to rom.

Tuft I. Otnesdalen

Tufta er gravet inn i bakken. Bare en del av veggfundamentene er bevart, særlig ut mot vannet. Her er veggen ca. 1 m bred. De andre veggene går i ett med bakken omkring. Inni ble funnet gamle ovnsplater.

Tuft II, Otnesdalen

Prøvestikk i tufta ga kull.

Heller, Otnesdalen

Alle hellerne ligger godt i ly for sønnavær og gulvene var dekket av et lag med saumökk. Ingen funn.

Liverdalen er et stølsområde på østsiden av vannet. Det består av fem velbevarte mursel med dør mot vannet og 2 trehus av ny dato.

Kullførende område, Liverdalen ligger på en tørr slette 40 m fra vannet,

Ingen funn.

Tuft I, Liverdalen

stikk p.g.a. all steinen.

Det var umulig å ta prøve-

Tuft II, Liverdalen

Prøvestikk negativt.

Tuft III, Liverdalen

negative.

Prøvestikkene var ellers

Tuft IV, Liverdalen

Prøvestikk negative.

Fretheimdalsvatn (+65,5)Terrengbeskrivelse:

Fretheimdalsvatn er 3 km langt, ca. 500 m bredt og har hovedretning NNÖ-SSV. Høyden over havet er 864,5 m. Dalsidene er stupbratte og går 6-800 m tilvers på begge sider. Det er helt ufremkommelig langs strendene. Helt i syd er det en flat, men myrete slette nede ved vannet, men derfra stiger lendet bratt opp også mot syd. Vannet egner seg ikke for noen form for bosetning.

Store Kreklevatn (+7,5).Terrengbeskrivelse:

Store Kreklevatn ligger ca. 4 km øst for Fretheimdalsvatn og 1469 m.o.h. Vannet er 2 km langt, fra 400 til 700 m bredt og har hovedretning NNV-SSÖ.

Det ble ikke funnet noe av arkeologisk interesse. Sannsynligvis ligger vannet for høyt.

Omnsvatn (+9)Terrengbeskrivelse.

Omnsvatn ligger ca. 5 km SØ for Geiteryggen Th og 1318 m.o.h.

Vannet er 2 km langt og 400 m bredt. Utløpet er ⁺NØ. Omnsvatn er det øverste vannet i hovedvassdraget.

Strendene er jevne men for det meste bratte og steinete, sydsiden er meget bratt. Fjellgrunnen er råttent fyllitt.

Jordsmonnet er overalt skrint og få cm under vegetasjonsdekket kommer en ned på steril grus. Det ble tatt tallrike prøvestikk, men uten resultat.

Langavatn, Katla (+1)

Langavatn ligger 1339 m.o.h., 3,5 km vest for Stodmerrdalen og i et trangt søkk mellom Höganos (1661 m.o.h.) i nord og Dyransosi (1693 m.o.h.) i syd. Dalsøkket går i retning VNV-ÖSÖ. Vannet er ca. 1 km langt, 200 m bredt på det bredest og har hovedretning i dalførets retning. Strandlinjen er uregelmessig med flere små vikar.

Vannet ligger øverst i Katlavassdraget og har utløp mot NV. Et kaldt vinddrag trekker gjennom dalen. Prøvestikk negative.

Storavatn, Katla (+6)Terrengbeskrivelse:

Storavatn ligger 1334 m.o.h. og har tillöp fra Langavatn i SÖ.

Det er ca. 1 km langt, 500 m bredt på det bredeste og av uregelmessig form. Lengderetningen er NV-SÖ. Utløpet er i NV. Strendene er uregelmessige og til dels ufremkommelige grunnet steile klipper og grov røysmark særlig langs sydbredden.

Vannet gir et **ødselig** inntrykk inneklemt mellom høye forrevne fjell og uten strandflater egnet for bosetning.

Kongshellervatn (+13)

Terrengbeskrivelse: Kongshellervatn ligger 1425 m.o.h., ca. 6 km øst for Steinbergdalen Th i Stodmerdalen. Vannet er ialt 2,5 km langt med hovedretning Ø-V. Det er ved et ca. 250 m bredt sund delt i to avdelinger.

--- Vannet ligger værhardt og åpent. Turiststien mellom Iungsdalen og Steinbergdalen TH passerer langs sydsiden av Kongshellervann. Det ble gjort funn av arkeologisk interesse i tilknytning til utløpsosen i NV og i tilknytning til innfallsosen for elva fra Vollavatn i Ø.

Utløpet av Kongshellerelvi.

Udatert boplass.

--- Kull ble funnet spredt ned til 10 cm under overflaten. Ellers ingen funn.

Dyregraver. Kongshellerelvi.

Fra 75 - 100 m sydover fra utløpsosen og på østsiden av den bukta hvorfra Kongshellerelvi har sitt utløp ligger 4 dyregraver langs vannet. Alle ligger på en terrasse 3-4 m over vannet.

Innfallsosen helt i øst.

Dyregraver.

Helt øst i Kongshellervatn like syd for innfallsosen for elva fra Vollavatn ble det funnet tre dyregraver, hvorav to meget godt bevart, 2 x 1 m² og 2 m dype. De var bygget av grove, runde stein.

--- Under Kongshellernuten ligger en stor heller, Kongshelleren, som var mye brukt av jegere fra Hol. Det samme gjelder Öljuhelleren ved Öljuvatn. (se Reinton: Folk og fortid i Hol, Bind I, s.88-90).

Nyhellervatn (+13)

Terrengbeskrivelse.

Nyhellervatn ligger 1364 m.o.h. i en dalsenkning 2 km NV for Kongshellervatn. Vannet er 1,8 km langt med hovedretning NV-SÖ. Største bredde er 300 m nokså langt mot SÖ.

Ingen steder ble det funnet
noe av arkeologisk interesse, men ferske reinspor ble observert
rundt hele vannet (24/7).

Övestölsvatn (+10,5)

Terrengbeskrivelse.

Övestölsvatn ligger 964 m.o.h. nordligst i Stodmerrdalen og er det lavestliggende vann i hotteddalføret som blir berørt av reguleringen. Det er 1,1 km langt med hovedretning NNW-SSÖ.

Tallrike prøvestikk over dette området var resultatløse. Den tufta som omtales i Aurland bygdesoge (s.34) kunne ikke finnes.

Heller. Övestölsvatn. På østsiden av vannet, like øst for stien, 320 m N for det vestligste sel på stölen og ca. 15 m over vannet ble det funnet en heller.

Prøvestikk her ga
5 cm saumökk, deretter gulgrå våt sandjord.

Veslebotnvatn (+14,5)

Terrengbeskrivelse.

Veslebotnvatn ligger i Stodmerrdalen like syd for Övestölsvatn og 1000 m.o.h. Vannet er smalt - fra 100 til 200 m bredt - og 1,5 km langt, med hovedretning N-S.

Helt i nord like ved utløpet av elva til Övestölsvatn er det en større myr- og gressflate. Det er vått og fuktig de fleste steder.

Tufter. I og ved stien, ca. 600 m NV for Steinbergdalen TH og rett opp for moreneflaten syd i Veslebotnvatn ble observert to tufter. De lå på en frodig gresskledd terrasse i bratt bakkehell ca. 50 m over vannet.

Nr. 1 ligger like ved stien. Mål: 5 x 10 m². Veggene som var nedraste, var bygget av grove stein.

Nr. 2. Stien går gjennom denne. Tufta har tre synlige vegger. Veggsteinene stikker såvidt opp av bakken. Ingen prøvestikk ble tatt.

Heller. Öst for nordligste spiss av Veslebotnvatn er det et område med dels myr og dels gressbakke.

Ingen funn.

Steingjerder. Det ble på østsiden av vannet funnet steingjerder to steder. Det første lå 60 m NÖ for nordligste holmen i vannet. Det lå i en bratt bakke mellom vannet og en stupbratt hammer. Gjerdet gikk rettvisklet inn fra vannet, var 35 m langt, 1 m bredt og møtte hammeren ca. 10 m over vannet. Det andre lå 250 m nord for det første. Det var 30 m langt og 1 m bredt. Det gikk i rett vinkel inn fra vannet og møtte hammeren 10 m over vannet.

Vestredalstjernene (+15)

Terrengbeskrivelse.

Vestredalstjernene ligger i Vestredalen syd for Stodmerrdalen og omtrent midtveis mellom Steinbergdalen Th og Geiteryggen Th. Vestredalen er bred og åpen i motsetning til Stodmerrdalen lenger nord. Vestredalstjernene består av to vann.

Foran helleren

ut mot elva går også en lav mur. Gulvet er delvis belagt med steinheller. Prövestikk ga følgende: 5 cm saumökk, 12 cm mörk jord med noen pinner i, gulgrå grus. Ingen funn.

Steingjerder. Det ble på østsiden av vannet funnet steingjerder to steder.

Det ble gjort tallrike prövestikk ved Vestredalstjernene og det ble i alt funnet 6 steinalderboplasser, 2 tufter, 1 heller, 2 dyregraver og 1 bogastelle.

Nordre Vestredalstjern I.

Funnt:

- a) Lite bor av flint med skrapperretusj ved tverrenden, Lengde 1,9 cm, st.br. 1,1 cm.
- b) Flekke av flint, lengde 5,3 cm.
5 mikroflekke av flint. Lengde/bredde 4,5/1 cm, 3,1/1 cm, 2,1/0,6 cm, 1,9/0,8 cm og 1,5/0,6 cm.
- c) Avslag av gråhvit spettet kvartsitt, muligens retusjert ved en rett side, men materialets art gjør slagene meget vanskelige å se. St. lengde 4,3 cm.
- d) Firkantet stykke av hvit kvartsitt med en side med skrapperretusj, antakelig et fragment. Størrelse 1,7 x 1,5 cm.
- e) Avslag av flint og kvarts:
20 avslag av flint, det største er 3,7 cm langt. 40 splinter av flint. 16 avslag av kvartsitt, hvit og gråspettet. 12 splinter av kvartsitt.

Nordre Vestredalstjern II

Funntene lå i det grå lag.

Funnt:

- a) Fragmentarisk kniv, antakelig flekkekniv av hvit kvartsitt med rett egg og buet retusjert rygg. Lengde 2,6 cm, st.br. 1,2 cm.
- b) Uregelmessig skrapper av lys kvartsitt med egg ved en smalside og det meste av en tilstøtende langside. Undersiden konkav med enkelte huggespor. St. lengde 5,7 cm.
- c) 2 avslag av flint
19 avslag av lys kvartsitt
5 splinter av kvartsitt.

Nordre Vestredalstjern III ligger 40 m NNV av det nordligste utløp av Rossdöla på østsiden av vannet.

Funntene var avslag av flint og kvarts og en flintflekke. De lå øverst i det grå laget sammen med noe kull.

Funnt:

- a) Uregelmessig, nærmest trekantet mikrolitt av flint. Lett retusj ved langsides nedre del og mer uregelmessig tilhugning ved den hosliggende kortsiden. Vinkelen mellom dem er spiss. Lengde 1,8 cm, st.br. 0,7 cm.
- b) Redskap, antakelig fragmentarisk skiveskapper av hvit kvarts med en fint retusjert rett side. St.lengde 3,1 cm, st.br. 1,9 cm.

c) Mikroflekke av flint, lengde 3,2 cm, st.br. 1 cm.

d) 5 avslag av flint

3 splinter av flint

15 avslag av lys kvartsitt

12 splinter av lys kvartsitt

Dyresgrav, Nordre Vestredalstjern ligger 300 m S for Heimre Vargas hovedutløp i Nordre Vestredalstjern, 190 m SV for holme 1136 (reguleringskart). Den ligger ca. 40 m inn fra vannet og ca. 8 m over. Graven ligger i ganske bratt lende, og mellom graven og stranda er det røysset. Graven, som er godt bevart, er ca. 1,7 m lang og 0,5 m bred med lengderetning langs fjellsiden, d.v.s. Ø-V. I bunn av grava er det endel store stein. Største dyp er 1,4 m. En antydning til gjende fra graven ca. 10 m i retning mot strender.

Søndre Vestredalstjern er ca. 1 km langt NV-SØ og ca. 450 m bredt. Det mottar to store elveløp. Helt i syd kommer elva fra Geiteryggvann og Vasshellertjernene. I sydvest kommer den store Fromste Varga fra Store Vargvatn.

Søndre Vestredalstjern I

450 m ÖSÖ for Søndre Vestredalstjernes utløp, på østsiden av vannet ligger en ca. 100 m lang gressbevokst terrasse med hovedretning NV-SÖ.

Funnene ble gjort i overgangen mellom torven og det grå laget. Det ble ikke funnet kull. Fig. 8.

Funn:

- a) Tverregget pilospiss av flint, eggen litt skjev, sidekantene, hvorav bare en er retusjert, er meget svakt konvergerende. Lengde 1,7 cm, st.br. 0,6 cm.
 - b) Smal, noe asymmetrisk høyrygget flekke av flint. Den ene sidekanten har tydelig bruksretusj, hosliggende sideflate (den smaleste) og rygglinje har grov tilhugning. Den andre sidekanten har meget fin retusj ved undersidens midtre del. Kan være avspaltning av større redskap. Lengde 6,7 cm, st.br. 1,15 cm, st. høyde 0,9 cm.
-

-
- c) 1 hel og 1 fragmentarisk mikroflekke av flint. Den hele er 3,8 cm lang, st.br. 1,6 cm. Fragmentets lengde 1,6 cm. Mikroflekke, lengde 1,5 cm.
- d) 14 avslag av flint
27 splinter av flint
12 avslag av lys kvartsitt
17 splinter av lys kvartsitt.
-

Søndre Vestredalstjern II ligger på en liten tuet slette 5 m fra vannet og ca. 150 m SØ for Søndre Vestredalstjern I.

--- På grunnlag av prøvestikk ble boplassens utstrekning anslått til ca. 25 m². Det ble funnet kull og avslag av flint og kvartsitt. Funn og kull fulgtes ad.

Tuft I Søndre Vestredalstjern. Tufta ligger omtrent midt på tangen som stikker ut fra øst og skiller Nordre og Søndre Vestredalstjern.

--- Det ble tatt et prøvestikk midt i tufta. Lagfølgen var: 4 cm gresstorv, 7 cm rødbrun jord, 2 cm kull - tildels store biter, 6 cm brunlig fint sandig jord, 4 cm lysgrå fint sandig jord, aur. Like over kullet ble funnet en bit av jern. I kullet var dessuten brent bein.

Tuft II Søndre Vestredalstjern

--- Ingen funn, heller ikke kull. Mye stein var rast inn så det var vanskelig å ta prøvestikk.

Heller Søndre Vestredalstjern ligger i sydøstre ende av tjernet, 90 m rett N for trigonometrisk punkt 1166,941, ca. 10 m over vannet og under en bratt, høy, utoverhengende, N-S-gående berg-hammer. Hellen er ca. 8 m lang langs fjellet i retning N-S og delt i to avsnitt.

Det ble her funnet en liten bit av flint og to kvartsbiter, derav antakelig en bøsseflint.

Dyregrav Søndre Vestredalstjern ligger 50 m NØ for utløpet av elva fra Vasshellervatn på et trangt strandparti mellom en bratt fjellskråning og vannet. Passasjen er ca. 10 m bred

Nede i grava ligger en diger stein, ellers er intet fylt nedi. Fig. 9.

Bogastelle Søndre Vestredalstjern ligger 100 m SV for utløpet av elva fra Vasshellervatn. I en bratt skråning 20 m fra vannet ligger en stor steinblokk, på sydvestsiden av den er det bygget en skrå mur fra bakken og opp til blokken.

Veitraseen Geitryggen - Sveingardsbotn.

Denne strekningen ble gått over i detalj. Veitraseen følger stort sett stien mellom samme steder. På strekningen ble følgende funnet: 2 hellere, 1 tuft og 4 kullmiler. Flere steder krysset veistikkingen steingjerder. Lokaltetene ordnes i det følgende i den rekkefølge de ligger fra Sveingardsbotn og vestover.

Tuft Sveingardsbotn. 80 m VNV for snuplassen ved enden av veien Østfra til Sveingardsbotn ligger en tuft i noe skrånende bakke. Den er rekatangulær med indre mål $6 \times 4,5 \text{ m}^2$.

Tufta er tydelig av moderne dato. Det ble ved prøvestikk midt i tufta funnet en spiker.

Steingjerder. 450 m vest for Sveingardsbotn går en klopp over elva fra Urvassfjorden. Like nord for kloppen ligger en del steingjerder omkring innmark i tilknytning til de første hus vest for Sveingardsbotn. Sydligste del av disse steingjerder skjæres av veistikkingen.

Kullmiler ved Urvassfjordens nordre bredd.

Mile 1 Urvassfjorden ligger 250 m VSV/V for kulle 1019 på nord-siden av Urvassfjorden.

- - -

Mila ligger akkurat der veistikkingen krysser stien. Den er sirkelrund 2 m i diameter og 60 cm dyp.

Kull ble funnet 35 cm under gresstorvens overflate og under et 30 cm tykt lag av brun grusjord.

- - -

Mile(?) 11 Urvassfjorden ligger 30 m fra og 4 m over vannet, 15 m syd for stien og 50 m vest for bekken omtalt ovenfor.

- - -

Det Ø - V gående steingjerdet syd for stien vest for mile 11 blir berørt av eventuell vei.

Mile 111 Urvassfjorden ligger ved omtalte steingjerde der dette gjør en sving mot NV, rett ved stien av 100 m SSV av stølshusene oppe i lia.

- - -

Steingjerder på Vestre Vierbotnvatn nordre bredd. Disse går i en bue fra vannet, litt opp i lia og ned igjen omtrent midt på vannets nordre bredd. Nordligste Ø-V-gående del av steingjerdet berøres av veistikkingen.

- - -

Mile, Vestre Vierbotnvatn. 300 m vest for ovennevnte steingjerde, mila er rund, 1,1 m og 30 cm dyp. Mye stein gjorde graving vanskelig.

- - -

Steingjerder vest for Vestre Vierbotnvatn. Vest for vannet er det store gressbevokste morenesletter som gjennomskjæres av to store elveløp. Over sletten i retning VSV-ØNØ nærmest vestligste elveløp går et lavt steingjerde som krysses av veistikkingen.

Kittilsbuhellerne ligger i dalen som går sydvestover fra Vestre Vierbotnvatn, ca. 1150 m SV av sydvestre bukt av dette vatnet og ca. 1150 m.o.h. Stien til Geiteryggen passerer syd for hellerne.

Kittilsbuheller I kalles bare Kittilsbu av folkene på Geiteryggen Th. Den ligger på nordsiden av en diger blokk som ligger 10 m nord for veistikkingen og 100 m NV for vestligste punkt i ovennevnte lille pytt på stien. Blokken er markert med en toppvarde, og den er synlig på lang avstand.

I denne ble funnet kull og stein.

Helt ned til 60 cm under overflaten var det mørk, fet, sterkt kullholdig kulturjord. 7 cm under overflaten ble funnet en pil av jern, ved 25 cm basis av en retusjert kvartsittpil med tvert avskåret basis. Herfra og nedover fant en store mengder kvartsittavslag, et par flintavslag og bein (flere bar merker etter tilskjoring) og tenner (rein). En kom ved ca. 30 cms dyp ned på store stein som vanskeliggjorde gravning lengre ned enn til 60 cms dyp mellom steinene, men det er intet som tyder på at steril bunn på noen måte ble nådd.

Funnt:

a) Fragmenter av 3 flathugne pilespisser:

1. Av lys grønnlig kvartsitt med parallelle sidekanter og rett basis. Veltildannet. Lengde 2,9 cm, bredde 1,5 cm.
2. Basisfragment av hvit opak kvartsitt med innbuet basis. Har vært kort og bred i forhold til lengden, største nav. lengde = bredde ved basis 1,4 cm.
3. Usikkert oddfragment av hvit kvartsitt. Tynt stykke med fin tosidig kantretusj. Lengde og st. bredde 1,1 cm.

b) Enne til flathuggen pilespiss av lys grønnlig kvartsitt.

Undersiden flat. Lengde 5,4 cm, st.br. 2,9 cm, tykkelse 1,3 cm.

c) Nærmest trapesformet redskap av hvit kvartsitt, laget av en skive. Den lengste av langsiden og den ene kortsiden, som er svakt konveks, har kantretusj på undersiden, den andre langsiden har steil retusj på oversiden. Den fjerde siden uretusjert. Lengde 8,5 cm, st.br. 4,1 cm.

d) Tykt ovalt avslag med bruksspor langs endel av kanten.

Lengde 5,7 cm, st.br. 3 cm, tykkelse 1,6 cm.

e) 4 retusjerte avslag:

Stykke av hvit opak kvarts med 2 brede spalteflater som møtes i en ujevn egg. Den tredje siden er en bred rygg. Ytterst ved eggen er det ved få konkave slag dannet en tykk spiss.

Lengde 7,2 cm, st.br. 3,2 cm

Skive av grønn kvartsitt med litt retusj ved en rett kortside. St.lengde 5,9 cm.

Snalt stykke av hvit opak kvartsitt med retusj ved en langside. Antakelig et fragment. Lengde 3,5 cm.

Lite flintstykke med knusespor langs en kant, muligens del av ild- eller bøsseflint. St.lengde 1,6 cm.

f) Tykk skive av mørk grønn kvartsitt, den ene siden er blokkens naturlige overflate. Uregelmessig grov kanthugning, kan være emne til redskap. St.lengde 6,5 cm.

g) Rundkjerne av mørk grønn kvartsitt. St.lengde 5,8 cm.

h) 3 mikroflekker av kvartsitt. Lengde/bredde 2,1/0,8 cm. og 1,6/0,9 cm (fragment), 1,8/1,1 cm (fragment).

i) 2 avslag av flint

160 avslag av kvartsitt

k) Pilespiss av jern med smalt lansettformet blad med spiss-ovalt tverrsnitt, og med flat tange. Odden defekt og overflaten endel forrustet. Lengde 10,3 cm, derav bladet ca. 6,8 cm. Bladets st.bredde 1,15 cm.

l) 1 spiker og 1 krampe av jern. Lengde 3,9 cm og 4,9 cm.

m) Bennål med rundt tverrsnitt, lett buet etter lengderetningen og avsmalnende mot en ende. Avbrudt i den andre enden. Lengde 5,15 cm.

n) Stykke av dyretann og endel beinstykker.

Kittilsbuheller II Denne helleren ligger 70-80 m VNV for vestligste punkt i før omtalte pytt ved stien og 30 m syd for Kittilsbuheller I. Den ligger i det samme blokkområdet og veistikkingen går rett gjennom helleren.

Det må nevnes at det er flere gode hellere i blokkmarkområdet. Således ble det i en ganske liten heller funnet kvartsittavslag mellom grus og stein i overflaten. Denne heller ligger mellom Kittilsbuheller I og II.

Funn:

- a) Uregelmessig trekantet stykke av hvit kvartsitt med darlige spalteeegenskaper. Tilhugning på begge sider, antakelig uferdig bladformet pilespiss. Lengde 4,5 cm, st.bredde 2,4 cm.
- b) 2 små, tynne skiver av lys kvartsitt med fin retusj langs en sidekant, den ene litt utbuet, den andre nærmest rett. St.lengde 1,9 og 1,6 cm.
- c) Uregelmessig ildflint. Overflaten har vært utsatt for ild. St.lengde 3,8 cm, st.br. 2,6 cm.
- d) 4 flintavslag
105 avslag av lys og grønnli kvartsitt
6 splinter av kvartsitt
- e) Geværkule av bly, diam. 1,3 cm.
- f) Ihunnstykke til krittpipe, lengde 2,2 cm.
- g) Jerntøn, litt bøyd i den smaleste enden. Kordelengde 7,7 cm.
- h) 4 små beinstykker
- i) Noen trekullstykker, treet er delvis bare halvbrent.

Ved sammenlikning med fotografi i Reinton: Folk og fortid i Hol, bind I s. 351, er det antakelig denne helleren som er Kitilsonbui, hvor den fredløse Kitilson bodde, antakelig på 1700-tallet. Reinton hevder også at det opprinnelige navnet er Kitilsonbui, ikke Kittilsbu. Samtidig skal det ha bodd en annen fredlös, Kelt Kariguten, i Bakkahelleren.

KRAV VEDRØRENDE KONSESJON.

Brev fra Gudrun Nestegard, Svein Nestegard og Knut Torsgård
til Hol kommune, av 29.06.65.

Fråsegn frå eigarane av fjelleigedomen Iungsdalen i samband med
søknaden frå Oslo Kommune om konsesjon på utbygging av Aurlandsfalla.

Til eigedomen Iungsdalen høyrer Öljuvatnet, det største av dei fjellvatna som blir regulerte, og reguleringa her er den mest omfattande av alle, heile 38 meter (17m opp og 21m ned). Fleire mindre fiskevatn som gjennom elvestubbar heng saman med Öljuvatnet, vil ved reguleringa gå opp i dette til ein stor samanhengjande sjö. Skaden på fisket vil her bli stor.

Dei strekningar som her blir neddemde høyrer til dei beste reinsjaktstrøk i Iungsdalen og i Hølsfjella i det heile. Strøket blir sterkt redusert, og blir ~~stærkt redusert~~ ringare enn før også derved at dei gamle naturleg reinstrekk ved neddemminga blir stengde og øydelagde, slik at trekket av rein til det attverande området bli vanskelgare og dermed mindre enn før.

I anleggstida må ein rekne med at jakta på Saupsengjane blir heilt verdlaus. avdi den uro og det ståk som anleggsdrifta fører med seg vil skremme villreinen og halde han borte. Også andre ulemper plar følgje slike anlegg i fjellet, t.d. ukontrollert fiske i vatna.

Ut frå det som her er halde fram blir erstatningskrava for Iungsdalen i hovudsaka desse:

- 1) Erstatning for neddemt grunn.
- 2) " " skade på fisket i Öljuvatnet og kringliggjande vatn og tilhøyrande elvar og bekkjer.
- 3) " " skade på reinsjakta.
- 4) " " for spesielle ulemper i anleggstida.

Ein er klar over at meir konkrete og detaljerte ^{i tilfelle} krav/må fremjast under seinare ekspropriasjonsskjønn. Det vi særleg vil få halde fram nå er at konsesjonsvilkåra må bli ~~slik~~ fastsett slik at dei gir høve til å krevja årlege erstatningar også for sjølve den neddemde grunnen, og at alle årlege erstatningar må bli indeksregulerte.

Dertil må konsesjonæren tilpliktast å yte ein større eller mindre del av erstatninga i form av elektrisk kraft ^{levert ved husveg} ~~ikkje ved husveg~~

Då krafta frå Aurlandsfalla skal förast gjennom Hallingdalen vil overføringa av krafta til grunneigarane ikkje by på vanskar eller særskilte større utgifter for konsesjonæren.

Eit anna tilhøve, som særskilt gjeld Iungsdalen, vil vi få ta fram i samband med konsesjonssaka nå, nemleg ei plikt som Oslo Lysverker ved minneleg semje tok på seg ved reguleringa av Holsvassdraget, men som ikkje er oppfylt. Det gjeld omlegginga av den gamle ferdsels-, drifte- og bufarvegen til Iungsdalen langs det regulerte Stolsvatnet på sørsida av dette. Den gamle vegen her vart heilt neddemd, og Oslo Lysverker ved utbyggings-sjefen lova å laga ein ny veg like god som den gamle.

Det har lenge vore vanleg å ta mot hamnefe i Iungsdalen, frå Akershus og andre stader på Austlandet, men kvart år hender det når ein skal ha feet til og frå Iungsdalen. at krøter søkk nedi, og fleire gonger har ein mått hatt stort mannskap på staden til å berge dei opp att. Desse veghindringane har ført til at fleire hamnefe-eigarar har slutta å sende feet sitt til Iungsdalen, og hamne-eigarane blir dermed påført inntektstap, attåt at dei sjølve har dei same store vanskar når dei skal ha eigne krøter til og frå Iungsdalen. - Skal ein unngå lange og vanskelege omvegar, er det heller ikkje nokon anna veglei som kan nyttast enn denne. Nærast låg det vel å fara over fjellet langt høgare oppe, men særleg om våren stengjer store og blaute snøar for framkomsten her.

Vi må så sterkt vi kan be om at Oslo i samband med denne nye konsesjonen, som også gjeld Iungsdalen, blir pålagt å ordne dette vegspørsmålet på ein heilt tilfredsstillande måte.

Gudrun Nestegard. Vördsamt
Gudrun Nestegard
Svein Nestegard
Svein Nestegard

Knut L. Torsgård
Knut Torsgård
på eigne og søskens vegner

Brev fra Hol Fjellstyre til Hol kommunes sitt utvalg vedr.
utbyggingen i Aurland v/formann Svein K.Larsgard,
av 1.07.65.

Hol fjellstyre vil koma med desse merknader:

Ved oppdemming av Vollanuttjerna vil eit naturleg trekk for villreinen bli stengt, og likeins vil ganske store områder av beite-
strekningane bli neddemd, då det er mykje flatt tereng runt vatna.

Ved oppdemming av Kongshellervatnet vil ogso ein god del beite-
land gå med, då det på den delen som ligg i Hol Kommune er flatt
og fint grasland ned til vatnet.

Me er ikkje heilt klår over om Kongshellervatnet og Öljuvatnet
kjem til å gå isaman ved oppdemminga, dersom det det gjer, vil det
der ogso bli stengt ei naturleg slepe som reinen no brukar. Og
dette kann virke uheldigt for jakt på statsalmening i Hol Kommune,
og bør takast omsyn til ved eit skjønn.

Damfeste for Vollanuttjödna vil ogso koma på statsalmeningen
i Hol, likeins vil damfeste og tunell i område ved Langevaten koma
på denne statsalmeningen, og bør takast omsyn til.

Anleggsvegane som bli bygd til dei forskjellige arbeidsplassar
vil ogso skapa uro og forstyrrelse i desse områder.

I Vollanuttjödna er det ogso fisk som ein ogso må rekna med
blir öyelagd ved so stor regulering.

Dette er ting som me meiner det må takast omsyn til.

Brev fra Sigurd O.Reinton, Johs.L.Bry, Olav Kvanneberg,
Ola K.Dalen, og Knut O.Slåtto til Hol Kommune sitt utvalg
vedr. Aurlandsutbyggingen,
av 7.07.65.

Frå D/L Urevassbotn.

Uterag av møteboka frå styremøte 7 juli 1965.

4981*15.11.66
Arkiv nr.

" D/L Urevassbotn gjer krav om full erstatning for fiske i
dei regulerte vatn. Vidare gjer deleigarlaget krav om at konses-
sjonssekjerane, som vederlag for det ein miste i næringsgrunnlag
blir pålagt å hjelpe opp fisket i dei uregulerte vatn til full
produksjon. D/L Urevassbotn vil koma med meir detaljert oppstilling
over dei tiltak som må til, når ein har cryfta saka med fiskeri-
sakaunnige.

For skade som reguleringa påfører jakt og jaktmuligheter vil deleigerlaget koma med krav om tiltak som tek vare på, og hjelper opp viltstammen. Ein tek etterhald om å koma med meir konkrete krav om dette når ein har samrødd seg med saksunnize.

Når det gjeld kraftline til Uravessbotn går ein ut frå at det tilsagnet Oslo lysverker ga under forhandlingane om tilleggeregulering på Strandvatn om bygging av denne line, står ved lag, slik at ein ikkje treng ta opp denne saka, ved den reguleringa som det her blir søkt konsesjon på.

Erstatning for grunn, skader og uløyper som ikkje er nemnd her, held me oss rett til å koma med ved reguleringssjønnet.

**Avskrift møtebok for Hol Innlandsfiskenemd,
av 11.07.65.**

Hol innlandsfiskenemd har i møte den 30/6 1965 avgitt følgende enstemmige uttalelse.

Etter deppplysninger som nemda har om de store reguleringer av en del fiskevann som ligger i Hol kommune, så vil nemda beklage at så gode fiskevann blir sterkt forringet eller kanskje totalt ødelagt som fiskevann.

Det er vel uten tvil Øljuvatnet som blir mest skadelidende på grunn av at det har den største reguleringen.

De øvrige vann med mindre regulering vil også bli sterkt skadelidende.

Fisket i disse vann er også ganske bra.

Når det gjelder tiltak for delvis og bøte på forringelsen av fiske, så er det i første rekke utsetting av yngel og settefisk.

Hvor meget som bør settes årlig, er vanskelig og ta standpunkt til for nemda, så det bør overlates til en fiskerikonsulent. Det kan også være andre tiltak en konsulent finner at kan være formåls-tjenelig.

**Brev fra Norges Bondelag (juridisk avdeling) til NVE-V,
av 8.03.66.**

På vegne av Aurland Bondelag skal jeg i forbindelse med Oslo Lysverkers konsesjonssøknad av 19. mars 1965 bemerke:

Aurland Bondelag krever at det oppstilles følgende betingelser for konsesjonen:

1. Grunnvassmålinger.

Det anses for sannsynlig at den reduserte sommervannstand vil influere på grunnvannstanden på strekningen mellom Vassbygden og sjøen. Det ansees derfor for påkrevet at det snarest mulig igangsettes grunnvassmålinger.

På den strekning ovenfor Vassbygdvatn hvor vassdraget tørrlegges, anses det sikkert at reguleringen vil influere på grunnvasstanden.

I den utstrekning reguleringen vil øve innflytelse på grunnvasstanden og tørrlegging av elver som i dag brukes til vanning, kreves det at konsesjonæren pålegges å skaffe tilstrekkelig vann til vanning og til husbruk forøvrig for de bruk som er avhengig av vassdraget til vassforsyning for dyr og folk.

2. Skogsdriften.

En rekke skogteiger på sørsiden av Vassbygdvatnet kan kun drives ned ved hjelp av løypestrenger. Disse løypestrenger ender ute på isen på Vassbygdvatnet, idet man ellers ikke får høyde og fall nok på løypestrengene.

Bondelaget regner med at isen på Vassbygdvatnet etter reguleringen ikke vil bli god nok til at denne driftsform kan fortsette. Den eneste måte å avhjelpe dette på er at det bygges vei langs sørsiden av Vassbygdvatnet. Veien må være kjørbar med traktor og tilhenger.

3. Bruk av anleggsveiene.

I forbindelse med byggingen av anleggsveiene må Oslo Lysverker pålegges å utarbeide en arbeidsplan for anleggsveiene. Dette er særlig viktig for veien opp gjennom Steinbergdalen. Forbindelsen mellom bygden og setrene og turisthyttene i fjellet besørages i dag utelukkende med kløvhest, og det er absolutt påkrevet at anleggsarbeidene drives slik at denne forbindelse ikke forstyrres.

--- Arbeidsplanen må utarbeides i samråd med tillitsmenn for grunneierne.

I forbindelse med den vanlige bestemmelse om almenhetens bruk av anleggsveiene kreves det at bygdefolket gis en uttrykkelig tillatelse til å nytte anleggsveiene også i selve anleggstiden i den utstrekning dette er nødvendig for drift av setrer og turisthytter og utnyttelse av rettighetene i fjellet forøvrig.

4. Gjerdehold og vatn til beitedyr i utmarka.

I det felt som konsesjonssøknaden omfatter, beiter det ca. 4000 sau årlig. Den utstrakte tørrlegging og reduserte sommervassføring vil medføre at de vassdrag som hittil har dannet naturlig gjerde for beitedyrene, ikke lenger vil gjøre det. Konsesjonæren må derfor pålegges å oppføre og vedlikeholde nødvendige gjerder i den utstrekning det blir påkrevet.

5. Næringsfond og fiskefond.

Aurland Bondelag regner med at jordbruksnæringen under enhver omstendighet vil bli sterkt skadelidende. Det kreves derfor at det avsettes et beløp til næringsfond, og at konsesjonæren blir pålagt årlige tilskudd til fondet.

--- For så vidt angår skade på fiske i fjellet bør det gis pålegg om utsetting av yngel og settefisk og opprettelse av et særskilt fiskefond, som bør være adskilt fra et fiskefond til fordel for laks og sjøaurefisket.

Spørsmålet om forsterket oppsyn i anleggstiden bør vies spesiell oppmerksomhet på grunn av det uvanlig store antall arbeidssteder i fjellet, og oppsynet bør utføres i samråd med Aurland Jakt- og Fiskelag.

6. Isforholdene i Aurlandsfjorden.

På bakgrunn av den erfaring man har fra andre vassdragsreguleringer hvor isforholdene i fjorden er blitt fullstendig endret etter reguleringen, vil Bondelaget peke på nødvendigheten av at det pålegges Oslo Lysverker til enhver tid å sørge for at Aurlandsfjorden er isfri.

Brev fra Ulf Hafsten, Universitetet i Bergen til Sigmund Huse, Naturvernrådet, av 19.07.66.

Fagri og jeg har ligget en uke i Aurlandsdalen med hovedfagsstudentene i Bergen for å foreta en rekognosering i anledning de botaniske undersøkelser Oslo Lysverker er villig til å finansiere.

Selv fikk jeg anledning til å bese Øvestølsvatn og Vetlebotnvatn som skal kunne reguleres hhv. 10 og 14.5 m. Da disse fine vann ~~gjætt~~ ligger og fortsatt kommer til å ligge langs hovedruten gjennom dalen, ville det være høyst generende med en slik regulering, i hvert fall om den skal etterlate en "dødsstripe" langs breddene i turisttiden. Vil derfor foreslå at disse vann ikke blir regulert eller at de, om de blir regulert, må få konstant vannstand (som en slags overløpsbasseng). Det samme bør sannsynligvis sies om vannene lenger oppe i dalen, men dit kom vi altså ikke.

↑
(25)
↓

Innstilling fra arbeidsutvalget vedrørende Aurlandsutbyggingen. V
4981/15.11.66

Det av Hol formannskap oppnevnte utvalg hadde avsluttende møte den 4 august 1965. Alle medlemmer var tilstede.

Utvalget har gått gjennom det innkomne materiale og er kommet fram til følgende enstemmige innstilling.

Reguleringen medfører disse ulemper:

1. Verdifulle beitestrekninger for sau og rein blir neddemt.
2. Skade på fiske i de vann og vassdrag, som blir berørt av reguleringen. De vann som får den største reguleringen, kan en vel gå ut fra er totalskadd når det gjelder fiske.
3. Skade på reinsdyrjakten p.g.a. at beitestrekninger blir neddemt og at de naturlige ferdselsveger for reinen blir stengt.
4. Spesielle ulemper på jakt og fiske i anleggstiden f. eks. forstyrrelser av villrein.
5. Angående bruk av vegen fra Myrland og innover, bør O.L.V. sørge for å få en overenskomst med styret for vegen.

Krav som kommunen bør ta med i sin uttalelse
vedrørende O.L.V.'s konsesjonssøknad:

1. Alle erstatninger bør være årlige samt indeksregulert.
2. Skade på fiske bør så langt det er mulig, erstattes med tiltak som kan fremme de gjenværende muligheter for fiske.
3. Utvalget har ved sin uttalelse har gått ut fra at overføringslinjen til Hol ikke er med i O.L.V.'s konsesjonssøknad, men vil likevel alt på dette tidspunkt, påpeke at det har stor betydning for Hol kommune hvor trasséen for overføringslinjen blir valgt.

-
4. O.L.V. bør overta vedlikeholdet av de kommunale og private veger, som de benytter i anleggstiden.
Når det gjelder forbedringer av vegen, så bør det skje i samråd med vegstyret.
 5. Når det gjelder vegen Sveingardsbotn - Aurland, så mener utvalget at en god veg, i første rekke en helårsveg, vil få stor betydning for Hol kommune.

Utskrift av møteboka

For Hol kommunestyre i møte den 25. august 1966.

Av 21 medlemmer var alle til stades, medrekna møtande varamenn.

551

Reguleringssak: Søknad om tillatelse til regulering av Aurlandsvassdraget.

Oslo Lysverker har søkt om tillatelse til å regulere Aurlandsvassdraget. Ved denne regulering regnes det med å innvinne 402.600 nat.HK ved regulert vannføring.

Som vedlegg til saken har Hol formannskap fått utarbeidet eit forslag til uttalelse frå Hol. Forslaget legges ved som vedlegg til saken.

Forslaget fra formannskapet ble enstemmig vedtatt.

Utskrift av møteboka fra Lærdal kommunestyre, den 30.09.66.

Vedr: regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget.

Søknaden har etter vedtak i formannskapet vori lagd fram for fjellstyret, jordstyret og innlandsfiskerikommisjonen til fråsegn.

Lærdal kommune berøres av Oslo Lysverkers planlagte utbygging for en mindre del av slagsfeltet, nemlig i området ved Ljosegrunns- og Liahovdvatnet.

Den planlagte utbygging med regulering vil berøre Lærdal særlig med hensyn til jakt og fiske. Forsåvidt angår er Lærdal kommune allerede sterkt berørt ved utbygging som foretas av Lærdalsvassdraget av Østfold fylke, og det ville derfor vært ønskelig om man hatt Ljosegrunns- og Liahovdvatnet i reserve for opparbeidelse til gode fiskevann. Dette ville kunne være aktuelt i forbindelse med den vei som bli bygget innover til Kvevotni i forbindelse med utbyggingen. Den planlagte oppdemming og uttapping av Ljosegrunn vil imidlertid umuliggjøre en videre opparbeidelse av dette fiskevann, idet man må regne med at det blir totalt ødelagt. Heller ikke vil det ha noen å foreta noe med Liahovdvatnet, all den stund det i et vassdrag som blir så sterkt utbygget og regulert.

Forsåvidt rensdyrjakten angår vil denne ikke bare bli forstyrret i utbyggingstiden, men man må også påregne de store oppdemninger vil kunne endre reinstrekkene ledes at jakten også på lengre sikt kan bli redusert eller ødelagt.

Lærdal kommune finner imidlertid ikke grunn til å sette seg at Oslo Lysverkers søknad om utbygging og regulering imøtekommes, men forutsetter at Stortinget setter stramme konsesjonsvilkår, idet her er tale om

utnyttelse av de fjellområder innen Aurland som tilstøter og berører Lærdal kommune. Det er en utbygging av en slik størrelsesorden og med slike inngrep i naturforholdene at det må være naturlig å kreve at konsesjonsavgiftene settes til maksimum av det i loven fastsatte, nemlig kr. 6.- pr. innvunnet naturhesterkraft. Vi finner det også riktig at man i det foreliggende tilfelle setter av et nærings- og fiskefond for de berørte kommuner og at man forøvrig benytter de konsesjonsvilkår som er vanlige ved utbygginger og reguleringer av denne størrelsesorden."

V e d t a k:

Formannskapet si tilråding vart samrøystes vedteken.

Utskrift av møteboka for Innlandsfiskerikommisjonen i Lærdal.

Møte av 20.09.65.

Konsesjonssøknad frå Oslo Lysverker i høve regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget.

V e d t a k:

Innlandsfiskerikommisjonen tilrår søknaden støtta, men vil gjera merksam på at dei vatni i Lærdal kommune som vert regulert ved Aurlandsutbyggingi, ikkje ligg høgare enn at dei kan nyttast som fiskevatn. Det vert også lettare å nytta ut desse vatni i framtidi i og med at Østfold fylke ved si utbygging i Lærdal, byggjer veg innover til Kvevotni. Fiskeribiologar bør difor vurdere om konsesjonaren bør påleggast å sleppe yngel eller settefisk i desse vatni. 13

Utskrift av møteboka for Lærdal jordstyr, møte av 4.09.65.

Konsesjonssøknad frå Oslo Lysverker.

Oslo Lysverker søker om konsesjon på regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget.

Samr. vedtak:

Søknaden vert tilrådd.

Utskrift av møteboka for Lærdal Fjellstyre, møte av 16.08.65.

Lærdal fjellstyre gjer samrøystes denne fråsegna.

1. Fjellstyret meiner at det ikkje vil verta rå og utöva jakt på vanleg måte i dei fjellområde der det vil gå före seg utbyggingsarbeid.

Villreinjakta har stor økonomisk verd. Det må derfor ytast erstatning for ödelagt jakt i utbygningstida. Sökjaren må syta for eit efektif tift jakt og fiskeoppsyn i utbyggingstida. 12

2. Sökjaren må påleggjast å setja ut fiskeyngel i dei vatna som vert rörde av utbygginga.

3. Dersom damanlegga vert til hinder for den fri fersle i fjellet, må det sytast for overgangar der det er trong for det. ✓

Brev fra Vestlandske Naturvernforening til Naturvernrådet,
av 6.10.66.

AURLANDSDALEN

Vi er kjent med at planer for utbygning m.v. i Aurlandsdalen
skal behandles av Naturvernrådet i møte 12. d.m..

Vestlandske Naturvernforening vil i den anledning påny få rette
en inntrengende henstilling om at dalen må få bli uberørt.

Aurlandsdalen er det eneste dalføre på Vestlandet som ennå er
uberørt av utbygning. Dalen står i en særstilling hva angår natur
og skjönhetsopplevelse, og man tør påstå at det ikke finnes maken
i hele verden. Å ødelegge denne perlen i norsk natur vil være å
gjøre landet vårt vesentlig fattigere.

Styret i Vestlandske Naturvernforening er av den mening at man på
det nåværende tidspunkt ikke har tilstrekkelig materiale til å
treffe en avgjørelse. Av vitenskapelige undersøkelser finnes det lite,

og man har for lite grunnlag til å vurdere de fremtidige
skadevirkninger utbygningen vil medføre.

Vi tror det er kortsynt å ødelegge Aurlandsdalen. Det riktige
må være at den fredes, og under alle omstendigheter bør utbygnings-
prosjektet settes på venteliste til man har skaffet seg bedre
grunnlag for en endelig avgjørelse.

Brev fra Den norske Turistforening til Kommunaldept.
av 11.10.66.

Vi viser til Oslo Lysverkers konsesjonssøknad om regulering
av Aurlandsvassdraget - datert den 19.mars 1965.

Aurlandsdalen er den lettest tilgjengelige, en av de flotteste
og mest interessante daler på Vestlandet, og hører til Norges største
attraksjoner for friluftsfolk og fotturister.

Ved å tørrlegge denne vakre dal og føre bilvei gjennom den,
vil en vesentlig del av det friluftsmennesket søker bli borte, og dette
vil få følger også for området omkring dalen.

Det er forsåvidt forstenmende når konsesjonæren fremstiller det
som en fordel at dalen nå vil bli tilgjengelig ikke bare for fotturisten
men også for alle turister. Det viser hvor liten forståelse vassdrags-
utbyggeren fremdeles har for de verdier det dreier seg om.

En utbygging av Aurlandsvassdraget vil ikke bare berøre turist-
hyttene langs ruten i Aurlandsdalen - Gøtterygghytta - Steinbergdalen og
Øystebo som må ansees tapt.

Aurlandsdalen vil på grunn av utbyggingen og spesielt på grunn
av gjennomgangsveien være tapt for det friluftsliv som ligger innenfor
DNT's arbeide og interesseområde.

forøvrigt, har den erfaringer for de andre steder.

Vi viser til erfaringene fra Hordstedalseter - Fortun - Granfoss
anleggene - hvor turistene er blitt helt borte også etter at anleggs-
arbeidet er avsluttet.

Som det fremgår av foranstående vil fotturisten - friluftsmennesket
- og Den Norske Turistforening miste et meget benyttet friluftsområde.

Vi vil derfor på det innstendigste henstille til myndighetene ikke
å gi konsesjon på denne regulering/utbygging.

Vil det allikevel bli gitt konsesjon på utbygging/regulering av
Aurlandsvassdraget må DNT ta opp arbeidet med en omlegging av rute-
nettet og bygging av nye hytter.

Vi vil derfor henstille til de konsesjonsgivende myndigheter å
ta med i en ev. konsesjonstillatelse betingelser om at Oslo Lysverker
forpliktes å bygge de nødvendige nye turisthytter og legge om og opp-
arbeide de tilhørende varderuter med broer og klopper.

Alt i samarbeide med og etter planer utarbeidet av Den Norske
Turistforening som erstatning for det spesielle interessante og vakre
terreng som i tilfelle går tapt.

Meget viktig ansar DNT det må være i god tid før veien Aurland - Hol blir anlagt at terrenget på begge sider av denne blir sikret mot hensynsløs og ødeleggende utnyttelse ved utparsloring av hyttetomter m. Det bør derfor gjennomføres en skikkelig planlegging av disse områders senere bruk før det er for sent.

Konsesjonæren må også tilpiktes i særlig grad å ta hensyn til naturen såvel under planleggingen som utførelsen av anlegget, ikke bare i Aurlandadalen, men også ved anleggene i Høyfjellet, og at det blir ført nøye kontroll med dette under planleggingen og i anleggstiden.

Brev fra Kommunaldept. til NVE,

av 1.11.66.

Uttalelse fra Naturvernrådet.

Naturvernrådet har i møte den 12. oktober 1966 behandlet ovennevnte søknad og vedtok følgende uttalelse:

"Naturvernrådet viser til Gabrielsenkomiteens uttalelse om å utnytte dalføret mellom Vassbygdi og Aurlandsvatnet så skånsomt som mulig. Rådet ber om at spørsmålet om å legge kraftlinje og vegtrase utenfor den nevnte del av dalføret blir undersøkt, likeså at det blir lagt vekt på de pågående utredninger om vitenskapelige og estetiske hensyn som knytter seg til utbyggingen. Rådet vil eventuelt komme tilbake til saken når videre utredninger foreligger".

Brev fra Oslo Lysverker til NVE-V,
av 11.11.66.

Den Norske Turistforenings skriv av 11. oktober 1966.

Fra Den Norske Turistforening er mottatt gjenpart av brev som foreningen har skrevet til Kommunal- og Arbeidsdepartementet i anledning Oslo Lysverkers søknad av 19. mars 1965 om tillatelse til å regulere og bygge ut Aurlandsvassdraget i Sogn.

I dette brev går Turistforeningen imot reguleringsplanene og henstiller instendigst til myndighetene ikke å gi konsesjon på regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget. Foreningen krever subsidiert - dersom konsesjon allikevel blir gitt - at Oslo Lysverker blir tilpiktet å bygge nye turisthytter ved Heanedalsvann og Kongsheller-vann, videre at Oslo Lysverker blir pålagt å yte bidrag til ombygging av Geiteryggen turisthytte, bekoste omlegging av turiststruter m.v.

Oslo Lysverker har allerede på et tidlig tidspunkt under planleggingen hatt kontakt med Turistforeningen om utbyggingen av Aurlandsvassdraget. På grunnlag av disse samtaler har man fått forståelsen av at Turistforeningen har avfunnet seg med at Aurlandsvassdraget blir utbygget. Før siste utvidelse av turisthytten ved Geiteryggen fant sted, uttrykte foreningen ønske om at veibyggingen fra Hol måtte bli påskynnet, slik at transport av byggematerialer til byggearbeidene skulle kunne skje på den nye vei.

Oslo Lysverker har også drøftet med Turistforeningen omlegging av ruter som en følge av Oslo Lysverkers utbygging. Videre har det også vært drøftet å bygge enkelte anleggsorakker med henblikk på senere bruk som turisthytter. Brevveksling om dette fant sted i 1962 og 1963.

Oslo Lysverker vil også nevne at generalsekretæren i Turistforeningen har vært medlem av den komite som ble oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18. november 1960, og som fikk i oppdrag å undersøke spørsmålet om fredning av visse områder mot inngrep som står i sammenheng med utbygging og regulering av vassdrag for kraftproduksjon.

Komiteen avga sin innstilling den 26. november 1963. Komiteen omtaler Aurlandsvassdraget, side 43 i innstillingen, og etter at den har gjennomgått utbyggingsplanene :

" Komiteen har intet å bemerke til utbygging av Aurlandsvassdraget, men mener at dalføret mellom Vassbygdi og Aurdalsvatn bør utnyttes så skånsomt som mulig. På strekningen Vassbygdi - Sjøen skal laksefisket søkes bevart. "

Denne innstilling var enstemmig.

Når det gjelder driften av de eksisterende turisthytter i Aurlandsdalen og Stodumerrdalen, tillater man seg å opplyse om at de eiere og bestyrere Oslo Lysverker har snakket med, alle har meddelt at de ser frem til den dag det blir veiforbindelse til nyttene, idet dette er forutsetningen for at drift i fremtiden kan opprettholdes. Transporten i dag av alle forsyninger, som skjer ved hjelp av kløvhester, er for krevende og slitsom til at man i lengden mener å kunne fortsette på denne måte.

Når det for øvrig gjelder hensynet til naturen ved planleggelse og utførelse av anleggene, kan det meddeles at Oslo Lysverker er innstillet på å handle i overensstemmelse med fredningskomiteens uttalelse. Det er som konsulent engasjert landskapsarkitekt, som vil delta så vel under planleggingen som under utførelsen av arbeidene. Samarbeid med landskapsarkitekten i Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen vil dessuten finne sted. Plassering av tipper m.m. vil også skje i samråd med de berørte kommuner.

OSLO LYSVERKER
Adm.dir.

Serutskrift av møteboka til Aurland kommunestyre, den 28.11.66, med diverse bilag.

Sak 84/66. Søknad om konsesjon Oslo Lysverker.

På møte i kommunestyret den 12. aug. 1966, var søknaden frå Oslo Lysverker dagsett 19. mars 1965, om løyve til regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget føre. Saka vart då utsett og det vart vald ei nemnd på 4 medlemmer til å gå gjennom framlegget til vedtak som høgsterettsadvokat Olaf Trampe Kindt, Oslo, har utarbeidd.

Det tidlegare framlegg til vedtak som er utarbeida av Trampe Kindt, vart gjennomgått punkt for punkt og advokaten gav utgreiing etterkvart.

Framlegget var delt i 10 punkt og det vart røysta serskilt over kvart punkt.

Vedtak:

Det av høgsterettsadvokat Trampe Kindt utarbeidde framlegg, med eindel endringar og tillegg til ymse punkt vart samrøystes vedteke (med unnatak av punkt VI, der 2 rep. røysta for eit serskilt fiskefond).

Søknadens omfang.

Unntatt ~~to~~ meget små områder innen nedslagsfeltet som er beliggende i Hol, Lærdal og Ulvik kommuner angår søknaden i sin helhet Aurland kommune. Søknaden er så omfattende at den med sine 3 utbyggingstrinn i realiteten også tar med alle bivassdrag og vann i Aurlandsvassdraget.

Kommunestyret har derfor vært inne på tanken om at søknaden i første omgang burde være begrenset til Aurland I, eventuelt II, og deretter senere vært fulgt opp med en ny søknad forsåvidt Aurland III angår. Etter konferanse med Oslo Lysverker har man imidlertid fått den oppfatning at dette vanskelig lar seg gjøre av tekniske grunner, idet det samlede anlegg er dimensjonert ut fra den foreliggende søknad.

Kommunestyret har også vært inne på den tanke at man muligens burde kreve at enkelte bivassdrag, f.eks. Katla-vassdraget som foreslått av Aurland Elveeierlag, burde holdes utenfor søknaden.

 Kommunestyret er imidlertid således som denne sak ligger an, kommet til at den ikke vil motsette seg den planlagte utbygging og regulering under forutsetning av at Stortinget da fastsetter de konsesjonsvilkår som er nødvendige i forbindelse med et så vidtgående inngrep i naturforholdene innen kommunen. Det må i forbindelse med en utbygging og regulering som totalt endrer forholdene innenfor Aurlandsvassdraget bli fastsatt slike vilkår at kommunens interesser er betryggende ivaretatt.

Konsesjonskraft - herunder anleggskraft.

Aurland kommune har allerede idag alt for lite elektrisk kraft til forsyning innenfor kommunen. I løpet av den nærmeste fremtid vil man, hvis ikke noe ekstraordinært foretas, komme i en meget kritisk situasjon.

 I det foreliggende tilfelle hvor kraften skal føres til Oslo, må det være rimelig at kommunen sikres en klar avtale med eksproprianten om tilstrekkelig konsesjonskraft. Da Oslo Lysverker har erklært seg villig til å forhandle om dette spørsmål, finner man foreløbig å kunne vente med en endelig uttalelse om dette punkt inntil forhandlingene er tilendebragt.

Samfunnshus og sykestue.

Da nødvendige velferdslokaler og sykestue som skal brukes av det store antall anleggsarbeidere bør være ferdig til bruk allerede fra anlegget starter opp, har partene vært i kontakt med hverandre om en løsning av disse spørsmål.

Veiforhold.

a) Forsåvidt anleggsveier innen Aurland kommune angår er det allerede innledet forhandlinger mellom kommunen og Oslo Lysverker angående traséer m.v. med henblikk på at veiene skal bli til varig nytte for bygden. Så snart forhandlingene er tilendeført vil kommunen komme tilbake til dette spørsmål.

b) Anleggsveien Hol-Aurland er en vei som interesserer flere kommuner, to fylker og Staten.

Kommunen må derfor kreve at hele denne vei bygges som vanlig riksvei med dobbelt kjørebredde og at den blir ferdig bygget frem til Aurland innen 3 år etter at konsesjon er gitt.

Aurland kommune ville finne det rimelig at de økede utgifter til denne vei for å oppnå riksveis standard blir refundert Oslo Lysverker av Staten - henholdsvis fylker - samt at disse myndigheter overtar vedlikeholdsplikten på veien såsnart den er ferdig bygget.

Isforholdene i fjorden.

Endel av Aurland kommunes innvånere - i første rekke de

som er bosatt i Underdalen - er idag avhengige av sjøveien for å komme frem til Aurland eller Flåm. Isforholdene kan allerede under de nuværende forhold til visse tider være vanskelige, og det er på det rene at reguleringen av Aurlandsvassdraget vil forværre situasjonen helt vesentlig. Ifølge den av Iskontoret av februar 1966 fremlagte uttalelse må en regne med at reguleringen vil medføre en betydelig større risiko for at partier av den indre delen av fjorden islegges i kortere eller lengere perioder.

Kommunen kan derfor ikke se noen annen løsning på ferdselsproblemene m.v. for såvel Underdalen som den indre del av fjorden enn at Oslo Lysverker pålegges å forskuttere riksveistrekingen Flåm-Underdal.

Fisket i Aurlandselven.

a) Fisket etter laks og sjøørret i Aurlandselven mellom

fjorden og Vassbygdvatnet er av meget stor verdi og bør søkes bevart gjennom tilstrekkelig vannføring i sommerhalvåret. Kommune- styret vil derfor finne det rimelig at man her søker å finne frem til en avtale eller bestemmelse i manøvreringsreglementet som sikrer at vannføringen ikke underskrider $40 \text{ m}^3/\text{sek.}$ i tidsrummet 1/6 - 31/8.

b) Aurland kommune finner det riktig å utbygge Aurland klekkeri så dette kan skaffe den nødvendige yngel og settefisk, såvel for innlandsfiske som elvefiske i kommunen. Kommunen vil i samsvar med hva som er anført fra elveeierlaget reise krav om et engangsbidrag på kr. 130.000,- til kommunen for innskyting i klekkeriet.

c) Kommunen forutsetter at det blir gitt vanlig pålegg om utsetting av tilstrekkelig yngel og settefisk av såvel aure som laks i de berørte vann og elver.

Vannforholdene i elven.

Kommunestyret forutsetter at man gjennom konsesjonsbetingelsene får sikret den nødvendige terskelbygging bl.a. ved Aurdalsvann, Nesbøvann og Veslevann samt at de gårder ved Bjelde og andre steder som har inntak fra elven blir sikret den nødvendige vannføring til sin vannforsyning.

Konsesjonsavgift.

I det foreliggende tilfelle må Aurland kommunestyre kreve at konsesjonsavgiften settes til kr. 6,- pr. innvunnet HK, idet utbyggingen og reguleringen er så omfattende at man her må sies å stå overfor et særlig tilfelle.

 Den omstendighet at Oslo Lysverker har sikret seg alle fallrettighetene innen Aurland har også medført at kraftutbyggingen i denne kommune har måttet tilpasses Oslos og ikke Aurlands behov. Aurland kommune har derfor blitt liggende tilbake i utviklingen og har behov for konsesjonsavgifter for å få løst en rekke av de oppgaver som forestår.

Næringsfond.

Det er helt på det rene at fisket innenfor Aurlandsvassdraget i stor utstrekning må påregnes å bli skadet og at det således er grunnlag for å kreve et meget stort fiskefond. Også forsåvidt jordbruket angår vil større områder bli neddemmet og beiteforholdene og grunnvannstanden ovenfor Vassbygdvatnet kan også bli påvirket. Det er således også hjemmel for å kreve et jordbruksfond. Kommunestyret tror imidlertid at det vil være mere hensiktsmessig med opprettelsen av et felles næringsfond enn særskilte fiske- og jordbruksfond, idet det kan bli nødvendig også å satse på nye tiltak, f.eks. mindre verksteder og industri som måtte vokse frem i forbindelse med utbyggingen. Kommunestyret vil derfor kreve at det opprettes et eget næringsfond for Aurland på kr. 3.000.000,- til bruk for slike formål. 6

Øvrige betingelser.

Forsåvidt spørsmålet om anvendelse av innenbygds arbeidskraft, sosiale forhold, plassering av tippmasser m.v. angår, forutsetter kommunestyret at det fastsettes de vanlige vilkår.

Kommunen vil komme tilbake til den foreliggende søknad med en endelig uttalelse om de punkter som det pågår forhandlinger om såsnart disse er fullført.

Aurland formannskap

Aurland den 1. august 1965.

Til. Aurland Formannskap,
Aurland.

Pråsegn frå Innlandsfiskerinevndi for Aurland.

0282

Arkiv

Med dei store og omfattande endringar som vert i samband med reguleringi, er det vanskeleg og danna seg ei meining om korleis forholdi vert for innlandsfiske i dei deler som reguleringi gjeld.

I konsesjonssøknaden fr. Oslo Lysverker erd iet teke svert lite med om innlandsfiske, og nevndi meiner derfor at ein må søkja sakkunnig hjelp i dei høve der utbøggingi vedkjem fiske.

I alle vatn der det er vilkar for fiske, må ein krevja at konsesjonssøkjaren syter for at det vert sett ut yngel eller settefisk, eller begge deler, og då i samråding med fiskerisakkunnige.

I dei høve der erneringsforholdi visar seg og verta forringa, må det sytast for at det vert sett i verk tiltak som minkar skadeverknaden.

Herunder kan da nemnast tiltak som, gjødsling, og eller andre ting som dei fiskerisakkunnige kjem fram til og finn turvande.

Etter den reynsle som medlemene i nevndi har, har ikkje høgden over havet ~~lunge~~ nokon ugunstig innverknad på fisken, slik som konsesjonssøkjaren nemner i vedlegg 5. punkt 3.b.

Døme: Hellenutvatn 1412 m. Kjeldhusnåsvatn 1458 m. og Hordalsvatn 1442 m. Her veks fisken fort, og er av serdeles fin kvalitet.

Vidare må nemnast at, fjellmasse og andre forurensningar ~~er~~ nevndi som ein stor fare for fiskebestanden.

Nevndi set så fram krav om at det må sytast for at eindel av fiskevatni som ligg innanfor det område som skal regulerast må fredast, og ein har då tenkt seg og foreslå Katlavatni og Øykjabakkvatn.

AURLAND JORDSTYRE

0282*19.1.67

Arkiv

Aurland, den 3. januar 1966.

Ein vil særleg få lov å nemna dette:

1. På grunn av mindre vassføring i Aurlandselva om sommaren, vil grunnvasshøgdi siga, særleg i Vassbygdi men også nedetter dalen.
2. Ein heil del beite i fjellet vert neddemt.
3. Nesten alle vatn vil verta regulerte både ved oppdemming og nedtapping. Dette fører med seg ein svært ustabil vassstand med dei ulemper som følgjer med det.
4. d. forsumpingssonar langs strendene, fåre for beitedyr o.l. Verdsla langs vatna kan verta hindra grunna høgare vasstand, når vatna er oppdende.

4. Bekkjer og småelvar vil vert turrlagde om sommaren med den fylgje at det kan verta vasslaust - eller langt etter vatn på stølana.
5. På grunn av større aktivitet og ferdsla i fjellet, særleg i anleggstida men og seinare, vil jakti om hausten - særleg Villireinsjakti, verta heilt øydelagd.

6. Ferdsla på vatn i fjellet om vinteren, vil verta hindra, grunna nedtapping.

7. Aurlandselva vil få større vassføring om vinteren enn ho no har, og dette vil gjera Dalen meir utsett for frostrøyk.

8. Mange av fjellvatna er gode fiskevatn. På grunn av den store reguleriggshøgda som det er søkt om, vil desse vatna verta heilt øydelagde som fiskevatn.

9. Elvane som kveim frå desse vatna vert turrlagde, og såleis vil fisket også her, verta øydelagt.

10. På grunn av dei store inngrep i natura som utbygginga fører med seg, vil dette også få skadeverknader for turistferdsla. Denne har i lange tider vore av eit visst verd for bygda.

Dei punkt som her er nemnde, har, anten beinveges eller omveges, ei viss interesse for jordbruket i Aurland. Ein torer difor be om, at det så langt råd er, vert teke omsyn til dette under utforminga av konsesjonsvilkåra.

Svein Fossheim.

For Aurland Jordstyre

Alf Wallestad.

**Brev fra Aurland elveeigarlag til Aurland kommunestyre,
av 20.12.65.**

Krav om fredning av Katlavatni i Statsalmmeningen.

Stutt orientering :

- 1) Området er berre 1/40 av samla nedslagsfelt for regulering
- 2) Området vil få stort verdi for laksefisket i Sognefjord n nær det vert nytta heilt ut, og bør difor framleis få høyra Vestlandet til.
- 3) Det er meir enn godt skikke til opprett av utvandringsdyktig lakse-smolt. Seks års eksperiment har felle heldig ut. Det er og fin mogleik for vitskapeleg utrøining av dette eksperiment vidare, og dette vil verta teke opp i samarbeid med våre autoriteter.

- 4) Det vil verte stor skade p. laksestammen i vassdraget dersom elvi nedanfor Nesbø skulle verte heilt turr og difor fryse til om vinteren. Fredning av Kettle vil halde litt liv i denne elvi også om vinteren.
- 5) Aurland elveigarlag har i sitt samnøte med advokat Knut Lassen og fleire 10/7 1965 gjeve ei samrøystes tilslutning til denne planen. Det var ikring 30 til stades. Aurland innlendsfiskeriemnd og Sogn länkestyre har og gjeve uttale om fredning.
- 6) Vedlagt er og frsegn fra Statens fiskeribiologiske institut om laksesmolt som er teki i Katlavatni.
- 7) Ei vitskapleg utröyning vil ta sju år, og deretter kan dette spørsmål komme opp til ny etterpröving. Ein må difor be om at Katlavassdraget iallfall vert freda dei förste ti år, til dette er skjett. Vedlagt ei litt meir detaljert utgreiing av saki.

Aurland elveigarlag 20/12 1965

Skriv fra Aurland elveigarlag vedr. møte 10.07.65.

Aurland elveigarlag har hatt möte sumaren 1965 (10/7) Advokat Knut Lassen, Norges bondelag, var tilstades. Elles var det ikring 30 frammötte.

Det vart der sett fram og godkjent samrøystes eit framlegg om at Katlavassdraget (ved Nesbø) måtte fredast.

Grunnen til at elveigarlaget går inn for å få freda denne vesle dalen under utbyggjingi er :
Desse vatni har synt seg å vera förste klassen for utslepp av lakseyngel. Han har stor tilvekst, og har fin nedgang til hovud-elvi.

Det vil ha stort verå for laksefisket i heile Sognefjorden å ha eit freda dalföre til framtidig utnytting slik.

Ein er klår over at Aurlandselvi vil tapa sin typiske karakter av sportsfiskarelv etter utbygningi. Men ein meiner at det likvel reint nasjonalökonomisk vil svara seg godt å halda laksestammen oppe- og her har ein ei utmerkt hjelpeskjelda som ikkje må verte öydelagt - som ho vert ved ei utbygging.

72

Men me meiner at Oslo lysverk no får så store areal til utbygg at det andre stader må kunna takast att det dei her måtte redusera på vassresurve. Difor er vårt krav først og fremst Lat Katladalen vera freda. (Her går og ein veg, den gamle driftvegen. Den vil nok verta gjenoppdaga av turistane.

Brev fra Norges Bondelag (jur.avd) til Hovedstyret for NVE,
av 21.12.66.

Jeg viser til min uttalelse av 11. mars 1966 om Oslo Lysverkers konsesjonssøknad på ovennevnte regulering og utbygging. I denne uttalelse er det på vegne av Aurland Elveeigarlag krevet at det som konsesjonsbetingelse opprettes et særskilt fiskefond.

Jeg har nu fått oversendt et eksemplar av Aurland kommunes uttalelse av desember 1966 til konsesjonssøknaden, hvor kommunen i punkt IX går inn for et felles næringsfond, heller enn særskilte fiske- og jordbruksfond.

Til dette er å si at særskilt jordbruksfond vel ikke har vært gitt i de senere år overhodet, idet man er gått over til å nytte formen næringsfond.

Særskilte fiskefond har det derimot vært pålagt helt opp til den siste tid.

Laks- og sjøaurefisket er den næring som i særklasse vil bli påført de største skader ved utbyggingen av Aurlandsvassdraget, og denne næring ser ikke sine interesser tilstrekkelig ivaretatt ved å være henvist til et næringsfond alene.

Under henvisning til foranstående må jeg derfor på vegne av Aurland Elveeigarlag fastholde kravet om et særskilt fiskefond.

Brev fra Aurland elveeigarlag v/soknepresten til fylkesmann
i Sogn og Fjordane.

av 2.12.66.

Aurland elveigarlag si innstilling til heradstyret.

I

Elveigarlaget sitt framlegg til eit tilskot til
utbetring av fiskehuset, og av oppdrettsdammane
på kr. 130 000.- vart samrøystes vedteke i møtet 28/11 d.d.
Det burde vel stå eit tidspunkt .

Elveigarlaget sitt framlegg til eit fiskefond
på ein 500 000.- vart avslege mot to røyster.

Heradstyret røysta for eit "næringsfond "
med tanke på industri o.l. Om dette er aldri så
bra og mogleg kan ein ikkje sleppa kravet om eige
fiskefond, eller ein viss fast sum til dette.

Elveigarlaget sitt tredje framlegg om å ta Katla-
vassdraget ut av utbyggjingsplanane og frede det
til fyremun for oppdrett av laksengel, til ein
lekk i oppdrettsystemet vårt, frigjort til beste
for fisket i heile Sognefjorden og vidare, eit
område til opplæring i dei "marknæringer " som
vil få større rom i framtidi enn idag o.s.b,
dette tredje framlegget fall (vistnok samrøystes
på grunn av ei opplysning at det enno ikkje var selt)

Vårt framlegg var tilrådd i eit samla elveigarmöte,
samrøystes 10 /7 1965 (der den formentlege eigar av
ein del av Katla også var med og røysta).
Førmannen i elveigarlaget meiner difor (og vil få
medhald av dei aller fleste elveigarar) at
denne sak ikkje bør gå ut så lett. Også utbygnings-
sjefen, ingeniör Vestad uttalte at dei gjerne kunne
denne vesle detaljen i utbygningi, sidan det faktisk
var vanskeleg å få med.

Aurland 2/12 1966. P. Aarseth

Brev fra fylkesmannen i Buskerud til NVE-E,
av 3.11.66.

Oslo Lysverker. Regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget.

Det fremgår av de innhentede uttalelser at reguleringen/utbyggingen av Aurlandsvassdraget utvilsomt vil medføre store skader på beite, fiske og for reinjakten i områder innen Hol kommune. Det påberopes også at når kraften skal overføres til Östlandet med overføringslinjer gjennom hele kommunen i tillegg til de allerede eksisterende store overføringslinjer, vil kommunen herved bli påført store ulemper. Enn videre blir det pekt på at anleggsvegen Hol - Aurland bør innpasses i det fremtidige riksvegnett innen området.

Fylkesmannen viser til de mange og alvorlige ulemper

reguleringen/utbyggingen vil medføre i områder av Hol kommune og til de forslag som er fremkommet for å bote på disse ulemper, og ber om at det tas hensyn til uttalelsene i størst mulig utstrekning. Særlig vil fylkesmannen henvende oppmerksomheten på den påtenkte anleggsveg Hol - Aurland og i den forbindelse sterkt anbefale at konsesjonæren blir pålagt å bygge vegen slik at den får varig verdi som turistveg med muligheter for utbygging til god riksvegs standard seinere.

Fylkesmannen viser til foranstående og anbefaler at konsesjon gis søkeren.

Brev fra Den norske Turistforening til NVE-V,
av 11.01.67.

Vi viser til brev fra Oslo Lysverker datert 11.november 1966 til Vassdragsvesenet, hvorav vi har fått kopi.

Den Norske Turistforenings styre har ikke tidligere uttalt seg om Aurlandsreguleringen og er noe forundret over at den uttalelse som nå er sendt Kommunal- og Arbeidsdepartementet med gjenpart til bl.a. Oslo Lysverker, kan være grunnlag for polemiske uttalelser, slik det fremgår av forannevnte brev.

Det er riktig at O.L. og DNT har vært i kontakt for mulig samarbeide ved en eventuell utbygging. DNT har imidlertid ikke fått annen beskjed enn at reguleringsarbeidene på de aktuelle steder vil bli utført

 på et forholdsvis sent tidspunkt, og at det derfor vil gå mange år før Turistforeningen eventuelt kan overta ledige brakker.

Slike brakker er forøvrig DNT ikke interessert i å overta.

 DNT har også anmodet om å få oppgave over planlagte veiprosjekter i forbindelse med en ev. regulering. Dette er blitt lovet, men vi har fremdeles ingen opplysninger mottatt.

Det er viktig for DNT for den videre planlegging å få vite hvor veiene er tenkt lagt i terrenget.

Oslo Lysverker peker på at DNT's generalsekretær var medlem av "Gabrielsenkomiteen" og siterer denne komites uttalelser.

Vi kan ikke se noen sammenheng her. DNT er vel ikke forpliktet til å mene det samme som en offentlig oppnevnt komite?

 DNT er klar over den tungvinte drift av eksisterende turisthytter i Aurlandsdalen. Foreningen antar at nettopp disse hytters beliggenhet uten veiforbindelse og i et spesielt vakkert og verdifullt friluftsterreng, er grunnlaget for den store turisttrafikk og den fortjeneste disse hytter har. Dette grunnlag vil falle bort i og med regulering og vei, og turisttrafikken får en helt annen karakter.

 Det ser for DNT nokså meningsløst ut at en bygd som Aurland som nå har sommerveiforbindelse til Lærdal, helårsforbindelse med jernbane via Flåm, og som med tiden vil få helårsvei langs kysten, har så svært behov for en sommerforbindelse Vassbygdi - Hol.

 At DNT ikke på et tidligere tidspunkt har protestert mot Aurlandsreguleringen kommer av at foreningen ved referat fra samtale mellom daværende utbyggingssjef L. Ljøgodt og DNT's generalsekretær fikk den oppfatning at det ikke ville bli tale om vei mellom Øvstebo og Vassbygdi.

 Nå er imidlertid planene helt endret idet O.L. ikke bare skal bygge vei Vassbygdi - Øvstebo, men også legge kraftledning gjennom dalen.

Dette endrer helt dalens karakter og vil fullstendig ødelegge en av de aller vakreste friluftsområder vi har. Områder som DNT anser det for sin plikt å arbeide for å bevare av hensyn til det almene friluftsliv.

Brev fra fylkesmannen i Sogn og Fjordane til NVE-V,
av 14.01.67-

Lærdal kommunestyre uttalar at det ikkje finn grunn til å setje seg imot at søknaden vert imøtekomen, men føreset "at Stortinget i så fall setter stramme konsesjonsvilkår", med di det er tale om "totalutnyttelse av de fjellområder innen Aurland som tilstøter og berører Lærdal kommune".

Aurland kommunestyre har og gjeve uttrykk for at det "ikke vil motsette seg den planlagte utbygging og regulering under forutsetning av at Stortinget da fastsetter de konsesjonsvilkår som er nødvendige i forbindelse med et så vidtgående inngrep i naturforholdene innen kommunen".

Kommunestyret gjev uttrykk for at den pæmna utbygging og regulering vil endre tilhøva heilt innanfor Aurlandsvassdraget, og at det difor gjennom konsesjonsvilkåra må sytast for tilhøve for busetnaden som heilt ut eliminerer skadeverknadene. Det er i den nemnde utgreiing gjeve uttrykk for at kommunen i samband med utbygginga av Aurlandsvassdraget må sikrast at den får ordna si eiga elektrisitetsforsyning tilfredsstillande teknisk og økonomisk, eit tilhøve som kommunen har under drøfting med søkjaren i samband med konsesjonskraftspørsmålet og som kommunen difor vil kome attende til seinare.

Kommunen peikar og på at istilhøva i Flåmsfjorden gjennom utbygginga vil verte kanskje vesentleg vanskelegare enn før, og at søkjaren i den samanheng må tilplikast å sikre sambandet på Aurland etter utbygginga. Der er i den samanheng nemnt vegbygging mellom Vassbygdvatn og Hol av slik standard at vegen kan vere sikker heilårsveg, og det er stilt krav om gjennom rentefrie forskotsmidlar frå konsesjonæren over ein 3-årsperiode å få bygt hovudvegsambandet frå Flåm ut til pårekneleg isfri hamn i Underdal.

Når det gjeld fisket, stiller kommunen krav om eit eingongstilskot på kr. 130.000,- til eit klækkeri, og går elles utfrå at det vert gjeve pålegg om - som vanleg - at konsesjonssøkjaren skal sette ut tilstrekkeleg yngel og settefisk både i dei vatn det gjeld og i elvane.

 I samband med fisket viser ein serskilt til elveeigarlaget si oppmoding om at Katla-vassdraget, i alle fall førebels for ein 10-årsperiode, vert halde unna utbyggingsplanane av omsyn til fisket.

 Kommunen stiller elles krav om eit sams næringsfond på 3 mill. kroner til bruk i samband med den omlegging av næringane som vert naudsynleg i samband med reguleringa.

Endeleg stiller også Aurland kommune krav om at konsesjonsavgifta vert sett til kr. 6,- pr. innvunna naturhestekraft.

 Ein er etter tilhöva samd i at konsesjonssøknaden frå Oslo kommune vert stetta, og ein har ikkje noko serleg å merke til utbyggingsplanen som ligg føre. Ein ville likevel ha sett det som ein føremon om ein hadde kunna konsentrere reguleringane til færre - og då eventuelt større - magasin. Slik planen no er, femner han praktisk talt om alle vatn i området.

 Ein ser med otte på dei isvanskar som utbygginga vil føre med seg i Flåmsfjorden,

 Eg held det og naturleg at der i samband med bygginga av anleggsveg frå Hol til Vassbygda vert stilt krav om slik lineføring, slike tunneltverrsnitt og slike brudimensjoneringar at vegen lettvtint kan omformast til sikker heilårsveg.

 Ein held det sjölvsagt at det vert teke spesielt sikte på å trygge Aurlandselva som ei eksklusiv lakse- og aureelv også framtidig, og at konsesjonæren vert pålagd dei vanlege sikringsåtgjerder når det gjeld helsevernet og den sosiale utbygging elles.

Ein nemner til slutt at konsesjonæren i samband med konsesjonen må verte pålagt å medverke til gjennomføring av ei rasjonell og tilfredsstillande elektrisitetsforsynings-teneste for Aurland.

Bygdefolket i Aurland venter utålmodig på kraftutbygging

„En liten sognekommune kan ikke betale for at 2000 byfolk skal ha Aurlandsfjella uberørt“

FRA NATIONENS UTSENDTE MEDARBEIDER, ARVID KARE GJELTEN

Aurland, 4. februar.

Aurland kommune og et enstemmig bygdefolk venter nå utålmodig på at Oslo lysverker skal få konsesjon for kraftutbygging i Aurland. Vannkraften er vår rikdom. I mange år, og spesielt etter at konsesjonssøknaden første gang ble sendt inn i mars 1965, har Aurland kommune disponert sine midler under forutsetning av en utbygging. Et avslag eller en utsettelse av saken vil vi i Aurland komme til å føle som et slag i ansiktet, sier bygdas ordfører in Fosshelm til Nationen.

Kommunens økonomiske ressurser ligger i vannkraften, fortsetter ordføreren. Den omfattende kraftutbygging det her er snakk om vil bli en livgivende økonomisk innsproyting. Bygda vil få en rekke gode arbeidsplasser under den langvarige utbyggingsperioden.

Økte skatteinntekter, store konsesjonsavgifter og muligheter til å styrke næringslivet i kommunen for utbyggingen er over. Ikke minst vil Aurland få rikelig med billig og sikker elektrisk kraft. Det tragikomske forhold er at Aurland som ligger midt i «kraftfatet», har altfor lite elektrisk

kraft og hver vinter kan risikere utkobling.

Ulempene

Vi i kommunen er klar over at Aurlandsdalen er en perle fra naturen sin side, vedgår ordfører Fosshelm. Kraftutbyggingen vil

selvsagt føre til ganske store naturinngrep, men har alle motstanderne mot utbyggingen det klart for seg at hele det vildeste og mest særegne partiet av Aurlandsdalen mellom Vassbygdi og Ovstebo ikke vil bli berørt av

Fortsatt side 8

4

Bygdefolket . . . 4

kraftutbyggingen? Elva gjennom dalen blir regulert, men landskapet for øvrig blir liggende uørt. Jeg forstår heller ikke at de som representerer naturverninteressene først i de siste ukene og månedene har satt inn med sin fredningskampanje.

De ganske få fotturistene som i løpet av noen korte, idylliske sommeruker ferdes i Aurlandsdalen forstår kanskje ikke at folk i Aurland også skal leve resten av året. Byfolket som benytter naturhærlighetene til en rask sommervandring kan ikke vente at Aurland kommune og folk som bor i bygda skal betale for denne hærligheten ved å gå imot kraftutbygging. Venter turistene fra Oslo og andre steder at aurlandingsoppdrag i dagens Norge er å gå i skinnbukse og danse folkeviseslått for fotturistene som ferdes gjennom bygda, spør ordfører Svein Fosshelm med en viss bitterhet i stemmen.

Opptar alle

Utbyggingen i Aurland og konsesjonsspørsmålet opptar alle i bygda akkurat nå. Samme hva en samtale innledes med, kommer man ganske fort over på dette emnet. Minst 99 prosent av bygdefolket går inn for utbyggingsalmen. Enkelte gir nok sin tilslutning med en viss reservasjon, men fordelen den enkelte og kommunen kan oppnå ved en utbygging overskygger betenkelighetene. I 1960-årene har storparten av ungdommen i bygda måttet reise ut for å finne arbeid, og varaordføreren, ligningsjef Sigurd Loven, fortalte at folketallet siden 1960 var gått ned fra 2218 til 2042 innbyggere. Nedgangen er stor, men verre er det at aldersfordelingen blant folk stadig blir ugunstigere.

Helårsveien

For 2 år siden fikk Aurland landverte forbindelse med Lerdal, men denne 45 kilometer lange veistrekningen er selvsagt åpen bare fra begynnelsen av juni til ut i september. Helårsvei over til Høl og resten av Sotlandet er en

en av de fordelene som veier tungt som argument for utbygging. En slik vei vil bringe bygda ut av isolasjonen, og den vil også føre til at bygdefolket bedre kan få utnyttet sine egne fjellområder til skogdrift og turistanlegg langs veien. I dag er adkomsten til fjellstiene så tungvint og arbeidskrevende at det gamle skoglandet omtrent er borte. En helårsvei over fjellet til Høl vil også bli den korteste veiforbindelse mellom Aurland og vestland, og Aurland vil således kunne heste fordeler av en god veiforbindelse sørover og vestover.

23 år siden

Det er nå 23 år siden Oslo Lysverker kjøpte fallrettighetene i Aurlandsdalsdalen. Polet i bygda synes de har ventet lenge nok i øvrighet. De vil ha en avgjørelse, og en avgjørelse som tillater utbygging. Protester hører man om, men bygdefolkets økonomiske framtid hører man ingen ting til, sier aurlandingsene. Man hører ikke noe om at skogen på Ostlandet og fisken i Nord-Norge må fredes. Kan man da vente at Aurland skal frede sine ressurser uten økonomisk vederlag som kan gjøre livet lettere for de 2000 menneskene som bor mellom Aurland-fjella?

Av Ørnulf Andreas Hodne.

Alternativ for Aurland

Naturverdebatten om konsesjon til Oslo Lysverks Aurlandsprosjekt har bl. a. konsentrert seg om to viktige punkter: 1. De økonomiske (og sosiale) konsekvenser for Aurland kommune, og 2) kraftsatsningen i Oslo-området. — Gensom konsesjon ikke blir gitt.

For kommunen i holdet Aurland blir det, nevnt, at stedet trenger nye kretskter og arbeidsplasser for å kunne løse sine bygdepolitiske oppgaver. Fra Oslo Lysverks og Vassdragsvesenets side blir det stadig hevdet at Oslo-området får et stort kraftbehov i de kommende år, og at disse behov best dekkes av Aurlandskraft, men at andre kraftproduserende alternativer er en mulighet hvis en vil påta seg de meromkostninger dette vil medføre. Faren ved å diskutere ut fra denne problemstillingen er imidlertid den at opinionen lett kan komme til å overse en meget viktig side av saken, nemlig at Aurlandsprosjektet ikke er identisk med en regulering av elva gjennom Aurlandsdalen, men at denne reguleringen bare er ett byggetrinn i et prosjekt som omfatter de fleste større og mindre vassdrag i denne delen av Aurland kommune, og som tilsammen er ment å yte 2,8 milliarder kw. pr. år. Hvis alt blir utnyttet.

Fra et naturvernsstandpunkt må det derfor være av stor betydning å få vite hvor stor kapasitet Aurlandsanleggene vil få uten at selve Aurlandselva fra Øystebø til Vassbygd blir regulert. Dette regnestykket får spesialistene ta seg av, men et grovt overlag synes å vise at det vil dreie seg om vel halvparten, dvs. 1,3 milliard kw. pr. år. Dette resultatet kommer en fram til ved å trekke Aurland III fra den samlede produksjon Aurland III er ment å yte 25 pst. av den samlede kraftmengde, og forutsetter regulert Langdals og Grøna ved Øystebø, de viktigste kilder til Aurlandselva nedenfor Øystebø.

Forholdet kompliseres imidlertid av at spilvannet fra Aurland III er en del av vanntilførselen til kraftsatsningen lenger nede. Likevel er det realistisk å regne med at Aurlandsprosjektet kan yte omtrent 1,3 milliard kw. pr. år, hvis man sparer Grøna og Langdals. Dermed vil Aurlandselva komme til å beholde en stor vannføring, og dalen fra ovenfor Øystebø og ned til Vassbygd vil være som før.

Hvor store kraftmengder det likevel vil komme til å dreie seg om, får man et inntrykk av ved å sammenligne med kraftproduksjonen fra noen andre kjente anlegg. Røldal/Suldal yter 1,3 milliard kw. pr. år (Suldal alene 0,4), Uvdal 1-2 yter 0,3, Sira/Kvina (dvs. Tomstad 1-2) 1,8. Rendalsprosjektet med Savalen er beregnet å kunne yte 0,8 milliarder kw. pr. år. Det vil si at Aurlandsbygging uten regulering av elva Aurlandselva vil yte like mye kraft som Røldal/Suldal, og vel fire ganger så mye som Uvdal 1-2.

Den andre siden av saken gjelder Oslo-områdets kraftbehov. Det er i det siste framkommet uttalelser som avskriver ryktene om en hurtig krafttuke i Oslo-området, men prognosene går ut på at det vil bli kraftmangel her om ca.

fem år uten noen form for utbygging. Dette vil for det første bety at en eventuell energitilførsel fra Aurland I og II vil komme inn i bildet i god tid til å avverge den antatte kraftmangel omkring 1975. For det andre betyr det at hvis man var villig til å satse på alternativ til vannkraft, kunne man bruke dem om seks-åtte år! Til å dekke Oslos resterende kraftbehov. Og det vil igjen si at disse alternativ ville stå til disposisjon omtrent på den tid de siste byggetrinn av det nåværende Aurlandsprosjekt er planlagt avsluttet. Og samtidig må man være klar over at den årlige energimengde man kan utvinne uten å angripe Aurlandselva, er så stor at den kan komme til gi Oslo-området tilstrekkelig kraft i en noe lengre periode enn det minimumstidsrom som er nødvendig for å kunne planlegge og iverksette alternativ/supplement til vannkraften.

Et slikt alternativ ville naturligvis også komme andre verneverdige vassdrag til gode. Og en må dessuten ta med i vurderingen at Aurlandsanlegget ikke er det eneste vannkraftprosjekt som er istand til å forsyne Oslo med strøm etter 1975. Og hva med de kraftmengder Norge hvert år «brenner inne» med? Her vil jeg innskytte at anleggsonkostningene for flere vannkraftprosjekt har blitt langt større enn beregnet, mens utnyttelsen av alternative kraftkilder kan synes å bli vanskeligere og forsinket av maksimale utgiftsaanslag. Omkostningene ved Rendalsanlegget har f. eks. økt fra 150 millioner til over 300 millioner kr. på tre år! Og dette vil naturligvis i sin tur få virkninger for strømpriser, Aurlandsanleggets budsjetttramme på ca. 600 millioner kroner synes derfor å være et usikkert økonomisk sammenligningsgrunnlag i vurderingen av alternative kraftkilder.

For Aurland kommune er situasjonen langt mindre komplisert. Uten at selve Aurlandselva blir regulert fra og med Grøna, vil kommunen likevel ha nok kraft igjen til å dekke eget behov, etter at Oslo har fått sitt. (Hører ikke Kjosfossen også til Aurland kommune?)

Investeringen som er gjort før konsesjonsprosedyren er avgjort av Stortinget, vil ikke være bortkastet, da de er nødvendige for å få realisert de første byggetrinn, og velanleggene vil komme bygda til gode på mange måter. En anleggstid på tre-fire år istedenfor syv-åtte år, vil på lengre sikt ha liten betydning, både økonomisk og sosialt. Kommunen vil beholde betydelige konsesjonsinntekter og muligheter til å skape nye arbeidsplasser og ny industri. For selve Aurlandsdalen vil kommunen komme til å få en viss kompensasjon av staten. En slik framgangsmåte har blitt foreslått for spesielle tilfelle som dette. Dessuten må Aurland kommune ha lov til å regne med en betydelig øking av turistinntektene hvis Aurlandsdalen fredes og legges ut til nasjonalpark. Denne dalen har slike store rekreative og vitenskapelige verdier at den skulle ha muligheter til å bli et friluftsområde av langt større betydning enn tilfellet er idag.

Men da må hyttekapasiteten mangedobles, og dalen få den tu-

ristreklame den fortjener, både innen- og utenlands. Aurlandsdalen har i de senere årene vært i ferd med å slumre inn i folks bevissthet p. g. a. planene om en framtidig kraftbygging. Men i dette tilfelle er det så mange moment som taler for en fredning, at det må være grunn til å tro at våre myndigheter vil ta disse planene opp til ny vurdering med sikte på å bevare denne enestående vestlandsdalen for ettertiden.

Ørnulf Andreas Hodne.

Artikkel i Nationen, den 19.02.67.

Kan Aurland få erstatning?

Spørsmålet lite klarlagt, men første konkrete sak vil tvinge fram en prinsippavgjørelse, sier statssekretær Sigmund Kjos

Spørsmålet om en erstatning har ikke vært diskutert annet enn rent prinsipielt under den foreløbige behandlingen av Aurland-konsesjonen i Industridepartementet, sier statssekretær Sigmund Kjos til Nationen. — Erstatnings-spørsmålet er så innflokt at det må klarlegges nærmere

for en kan ta standpunkt til det. Men spørsmålet om størrelse på en eventuell erstatning, sier statssekretæren, som mener at en prinsippavgjørelse om erstatning ved naturfredning vil tvinge seg fram ved behandlingen av den første konkrete sak der utbygging blir nektet.

Oslo Lysverkers konsesjonssøknad for utbygging av Aurland-vassdraget er foreløbig ferdigbehandlet i Industridepartementet. Vassdragsstyret har anbefalt kon-

sesjon innvilget, mens statssekretær Kjos opplyser at departementet ikke har tatt endelig standpunkt, men nå har forelagt saken for regjeringen til behandling. Det er tidligere sagt at departe-

mentet antagelig vil fremme saken som en stortingsmelding, at det ikke er mulig å si når den kan komme. På sin pressekonferanse nylig sa statsminister Per Borten at hvis resultatet blir at

man freder Aurland-vassdraget må det være et absolutt vilkår for innbyggerne i Aurland for å kompensasjon for de tap de b. påført.

Artikkel i Stavanger Aftenblad, den 7.03.67.

av Per Magnus Jørgensen.

Aurland-dalen

Vestlandske Naturvernforening i Bergen hadde til sitt årsmøte fått en film som Oslo Lysverker har laget om Aurlandsdalen, og kraftutbyggingsjef Vestad ga i denne forbindelse en orientering om prosjektet. Denne særpregete dal skal også omformes i lysenergiens tjeneste. Vannmengder som kaster seg utor bratte stup og samles nede i dalbunnen mellom de ville Sognefjell, skal føres via dammer og rør inn i turbiner og gi de ønskede kilowatt.

Det er ingen tvil om at Oslo trenger strøm. Man kan også vise ved forholdsvis enkel regning at til tross for store utbyggingssummer vil prisen pr. kWh. bare bli vel to øre. Det er nemlig vanskelig å bygge ut vassdraget p.g.a. de store høyder og bratte fjellsider. Men når utbyttet blir 2,6 milliarder kWh., kan en jo skjønne sammenhengene. Det er nettopp dette som gjør at det er lettere å argumentere for elektrisitetsfolk. De kan vise til klare tall.

Naturvernets folk må appellere med argumenter som ligger på et annet plan, og som derfor ikke er så lett å sammenligne med. Skjønt tenker vi på begrepet folkehelsen, kunne kanskje dens betydning regnes ut i kroner og ører, og den er jo bare en side av saken.

Personlig synes jeg vi betaler langt dyrere for vår kraft enn de tall kraftbyggerne opererer med. Vi betaler med vår egen natur. Det er et uerstattelig betalingsmiddel. Penger kan lånes i banker i inn- og utland og tilbakebetales med renter. Naturen får vi ikke tilbake.

Naturligvis er det ingen som mener at vi ikke skal produsere elektrisitet for å spare naturen, men en viss sunn fornuft i vurderingene må forlanges. — Ethvert inngrep i naturen vil gi mer eller mindre sår. Det må være slutt på den tid da man kunne plassere kraftverk akkurat der det passet en best, uten smålige omsyn. Man må prøve å innpasse inngrepen best mulig, og man trenger ikke gå løs på herligheter som Aurlandsdalen eller Vøringfossen.

Dette har naturligvis enda en side: kommunene og deres innbyggeres økonomiske interesser. Selv om turiststrømmen gir viktige bidrag, er dette en sesongmessig og langtfra sikker inntektskilde. Ut-

bygging vil gi økonomiske og kommunikasjonsmessige fordeler. Men jeg synes ikke at folk som bor nær slik særmerkt natur, skal tape på at ikke utbygging finner sted. En eller annen statlig kompensasjon burde overveies.

Dette er litt av bakgrunnen for den diskusjon som fulgte etter filmen. Professor Ulf Hafsten understreket at Oslo Lysverker hadde finansiert naturvitenskapelige undersøkelser i dalen, og dette er noe nytt som man håper kan fortsette ved framtidige utbygginger. Disse undersøkelser har vært ledet av professorene Fægri, Hafsten (botanikk) og Kauri (zoologi). Undertegnede har hatt den glede å få være med på de botaniske undersøkelser som ennå ikke er avsluttet.

Etter hvert som vi arbeidet, steg det fram en rekke klare problemstillinger som spesialgrupper arbeider med. f.eks. hvordan kan vi få steintippene til å begros hurtig, og hvilken endring vil de store forandringer i vannføringen i elven føre til?

Professor Knut Fægri mente, uten å undervurdere den støtte og nytenking som elektrisitetsfolkene nå gir uttrykk for, at det var en penere form for begravelse vi naturvitenskapsfolk foretok, og at Aurlandsdalen ville være død som turist-område dersom utbyggingen ble fremmet. Han mente også, etter at diskusjonen mye hadde dreiet seg om trasé-valg for veien, at det ikke var nødvendig å krangle om dette, fordi dalen likevel var ødelagt for vandrere. Vi burde da legge forholdene så godt til rette som mulig for en annen type turister, de som ruller på hjul. Men han ønsket å slippe spindelvevet av kraftledninger nede i dalen.

Det ble også diskutert andre kraftkilder, og det er ikke så sikkert at vi i framtiden kan profitere på vår billige vannkraft. Atomkraft og naturgass ble nevnt som konkurrenter. Dette gir oss grunn til å være ekstra varsomme før vi ofrer uerstattelig natur.

Per Magnus Jørgensen.

Meddelelse: adm.dir. fra Kraftutbyggingen-Oslo Lysverker,
av 15.04.67.

Vedr: Geologiske undersøkelser Aurland.

Fra Bergen Universitet er mottatt forespørsel, datert 3. april 1967, om Oslo Lysverker var interessert i et samarbeid om kvartærgeologiske undersøkelser i Aurlandsområdet. Kvartærgeologien beskjeftiger seg vesentlig med de løse avleirede masser over fjellgrunnen.

Det geologiske kartleggingsarbeid som er utført i Aurlandsområdet er meget beskjedent. Kraftutbyggingen vil være meget interessert i at kunnskapene om geologien i Aurlandsfeltet blir mer omfattende.

Kraftutbyggingen foreslår derfor at det gis tilsagn til Bergen Universitet om støtte til den hovedfagstudent som i sommer skal utføre sin kvartærgeologiske hovedoppgave i Aurlandsvassdraget.

Brev fra Oslo Lysverker til De Arkeologiske Museers Registreringstjeneste, Oslo-
av 20.04.67.

Vi har mottatt rapport over resultatet av de arkeologiske oversiktsbefaringer i Aurland for sommeren 1966.

Hvis det er av betydning å bevare Kittelsbuhellerne, vil vi undersøke om veitraseen uten nevnevordige ekstrakostnader kan anlegges på dette punkt. Heller II bær dog for sikkerhets skyld utgraves og prøvegraving foretas ved heller I.

For øvrig vil vi opplyse om at den utstulne veitrase kan bli forandret også på andre strekninger. Vi vil foreslå å holde Dem underrettet om eventuelle slike forandringer, dersom De anser det nødvendig.

Reidar Bruu: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til den ærede industriminister:

«Det er fare for at Oslo ikke lenger kan dekke behovet for elektrisk kraft fra omkring 1970 hvis det trekkes ut med svaret på konsesjonssøknaden om utbyggingen av Aurlandsvassdraget. Vil svar på konsesjonssøknaden foreligge i nærmeste fremtid?»

- - -

Statsråd Rostoft: Oslo Lysverker sendte inn søknad om tillatelse til å regulere Aurlandsvassdraget i mars 1965. Søknaden forutsetter at Aurlandsvassdraget skal bygges ut med tre kraftstasjoner som til sammen skal produsere nærmere 3 milliarder kWh.

Vassdragsvesenet som har saken til forbedrende behandling, har opplyst at det den 1. april samme år sendte saken til distriktet til uttalelse. Videre ble saken samtidig sendt til institusjoner hvis interesser søknaden antas å ville berøre. Svar er nå innkommet fra de aller fleste av dem som skal uttale seg, og de innkomne uttalelser ble for kort tid siden sendt Oslo Lysverker til mulige bemerkninger.

Hovedstyret har planlagt en befaringsreise av de

berørte områder i august i år. Dersom de resterende uttalelser kommer inn, kan man regne med at hovedstyret vil avgis sin innstilling til departementet om saken i løpet av kommende høst. Departementet vil ta fatt på saken så snart Hovedstyrets innstilling foreligger, og man vil i departementet gjøre alt det man kan for at saken skal få den raskest mulige behandling.

Dette er en meget stor utbyggingssak som berører svært mange enkeltpersoner, institusjoner og allmenne interesser i et stort distrikt, og det blir derfor mange som har krav på å få vurdere saken og uttale seg. En forsvarlig saksbehandling vil derfor måtte ta tid, og man kan ikke si at denne sak har tatt lengre tid enn det som er vanlig, og som man må regne med for slike omfattende saker.

Representanten innledet spørsmålet med å uttrykke frykt for at Oslo kommune kunne komme i knapphet på kraft dersom dette anlegg skulle bli forsinket i forhold til planene. Det er muligens riktig når det gjelder Oslos dekning fra egne anlegg, men når det gjelder kraftdekningen for området under ett, fra alle kraftverk samlet, må jeg få vise til hva jeg sa under debatten for et par uker siden om elektrisitetsmeldingen.

- - -

- - -

Prognosene er gode, situasjonen er ikke kritisk. De antydninger man ofte ser i pressen om en kraftkrise som skulle true etter 1970, synes å bygge på at den kraftbalanse som Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen fremla i fjor, på basis av det byggeprogram som til da var blitt klarlagt, viste et gradvis økende underskudd fra 1970 og utover. Det er naturligvis en selvfølge at hvis utbyggingen skulle stoppe opp med det, så ville det etterhånden bli underskudd. Men utbyggingen har på ingen måte stoppet. I det år som nå er gått siden den balanse ble satt opp som kriseantydningene refererer til, er nye prosjekter blitt klarlagt og igangsatt, flere er på trappene. Og etter det man i dag kan se, skal det ikke bli vanskelig å dekke det alminnelige forbruk og nødvendig økning av den kraftkrevende industri fram til 1972. Også for den videre fremtid fortsetter forberedelsene, med stadig fremflytting av siktepunktet.

Reidar Bruu: Jeg takker statsråden for et utførlig svar, men vil likevel på grunn av sakens særlige alvorlige karakter for Oslo stille følgende tilleggsspørsmål:

Utbyggingen av de store boligfeltene på Toke og Søndre Nordstrand vil for det meste være ferdig omkring 1970. Det vil da kunne oppstå vanskeligheter med å skaffe tilstrekkelig elektrisk kraft til disse feltene i tillegg til den ekspansjon som for øvrig foregår i denne by, hvis ikke Aurlandsvassdraget kan bli bygd ut. Vil statsråden på grunn av disse opplysninger kunne foranledige at en avgjørelse av konsesjonssøknaden kan bli forsert frem, og i ethvert tilfelle ikke bli forsinket?

Statsråd Rostoft: Jeg lover å gjøre hva jeg kan for å påskynde behandlingen av søknaden.

Brev fra Oslo Lysverker til NVE-V,
av 31.07.67.

Bemerkninger til innkomne uttalelser om Oslo Lysverkers
konsesjonssøknad av 19. mars 1965.

Vi vil nedenfor kommentere de uttalelser som fulgte Deres brev og som hovedsakelig omhandler skader og ulemper som følge av utbyggingen. I den forbindelse vil vi generelt fremholde at selv om den planlagte utbygging er betydelig, er den meget konsentrert, og de medfølgende skadevirkninger vil være relativt små, både i omfang og med hensyn til hvor mange som berøres. Utbyggingen omfatter dertil et område som hittil i liten utstrekning har vært utnyttet økonomisk og hvor det heller ikke har vært særlige muligheter for det.

Det må imidlertid anses på det rene at fisket vil bli berørt. Dette kan få innflytelse på utbyttet av fangsten i fjorden og på bortleie av fiskeretter. Oslo Lysverker er imidlertid innforstått med og interessert i å motvirke dette gjennom tiltak. Før tiltakene fastsettes endelig, må det være riktig å avvente resultatet av de fiskerisakkyndiges undersøkelser.

Vi tilføyer at vi ikke kan dele den oppfatning at utbyggingen vil redusere strøkets betydning som turiststed. Det sannsynlige vil være at turismen vil tilta betydelig som følge av nye tilknyttingsveier og bedre kommunikasjoner.

Brev fra Ivar Turlid m.fl., datert 24. juli 1964.

Brevet omhandler søknad om forhøyelse av salgssummen for diverse fallretter som ble solgt i 1917. Det kan her bemerkes at fallrettene den gang ikke ble solgt til Oslo Lysverker, idet Oslo Lysverker kjøpte fallrettene i 1946 fra A/S Aurlandsfallene og direktør Hjorths arvinger.

Fylkesmannen i Bergen og Hordaland.
Ekspedisjon av 30. juni 1965 med 1 bilag.

Fylkesmannens brev foranlediger ingen bemerkninger.

Bilag: Utskrift fra møteboka i Ulvik herredsstyre, møte 23. juni 1965. Sak nr. 43/1965.

Det er riktig som anført av Ulvik fjellstyre at reguleringen av Aurlandsvassdraget bare i meget liten utstrekning berører Ulvik herred.

Området ved Vargebrevatn er goldt og dekkes delvis av Vargebreen. Vannet er så vidt Oslo Lysverker kjenner til fisketomt.

Kommunaldepartementets brev av 1. november 1966 med to bilag.

Brevet omhandler diverse naturvernsspørsmål. Oslo Lysverker har hele tiden ansett naturvernsspørsmålet for å være av stor betydning og har lagt meget arbeid i å finne frem til planer og løsninger som mest mulig tar hensyn til naturen.

Således har vi siden konsesjonssøknaden ble sendt inn kontinuerlig foretatt detaljundersøkelser i marken og prosjekteringsarbeider. Dette arbeid har ført til at vi nå ser en løsning som vil kunne etterkomme ønsket om å legge hovedveien og kraftledninger utenom selve Aurlandsdalen.

I betraktning av at det er vanskelig på et senere tidspunkt å utvide veien på tunnelstrekningen, går vi med på med en gang å sprengde de ovenfor nevnte tunneler med en bredde på 7 m, som vil gi en kjørebanebredde på 6 m, d.v.s. dobbelt bredde.

For øvrig forutsettes veien utført med enkel bredde med møteplasser.

Fra et naturverns-synspunkt vil det avgjørende være at man unngår å få veien lagt gjennom selve Aurlandsdalen.

Når det for øvrig gjelder å ta estetiske hensyn under utførelse av anleggene, skal nevnes at Oslo Lysverker har engasjert landskapsarkitekt som konsulent. Han vil delta i prosjekteringen, og man vil overalt forsøke å oppnå det estetisk best mulige resultat under hensyntagen til de tekniske og økonomiske forhold.

De pågående vitenskapelige undersøkelser av vegetasjonen i Aurlandsdalen er igangsatt av Oslo Lysverker. Undersøkelsene vil fortsette også etter at reguleringen er gjennomført med sikte på å bringe på det rene hvilken innflytelse den reduserte vannføring i elvene eventuelt vil ha for plantelivet.

Ad bilag 1. Brev av 6/10.1966 fra Vestlandske Naturvernforening.

De første oppmålinger med tanke på utbygging av Aurlandsvassdraget fant sted omkring slutten av første verdenskrig. Oslo Lysverker kjøpte fallrettene i 1946.

Skal Oslo by's strømforsyning i henhold til de oppstilte prognoser kunne tilfredsstilles, tåler Aurlandsutbyggingen ingen utsettelse, slik som foreslått av Vestlandske Naturvernforening.

Bilag 2. Brev av 19. juli 1966 fra Universitetet i Bergen.

Universitetets forslag om å unnlate å regulere Vesterdalstjernene, Veslebotnvatn og Øyestølvatn, kan vanskelig etterkommes. Reguleringsmulighetene for denne del av vassdraget er små. De foreslåtte magasiner representerer de få muligheter som byr seg og må derfor utnyttes. Disse magasiner er dessuten nødvendige som flomdempningsmagasiner under overføringen av vann til hovedmagasinet i Viddalsvatn - Liverdalsvatn - Fretheimsdalsvatn.

Fylkesmannen i Buskerud. Brev av 3. november 1966 med 6 bilag.

Da brevet fra fylkesmannen og vedleggene berører de samme problemer, behandles her hele ekspedisjonen under ett.

Det er bl.a. nevnt at reguleringen medfører tap av beiteområder. Så vidt Oslo Lysverker kjenner til, dreier det seg i det alt vesentlige om reinbeiter og i noen utstrekning om sauebeiter. Bortsett fra ved Geiteryggen turisthytte, der det holdes kuer av hensyn til melkeleveranser til turistene, foregår det ikke stølsdrift fra Hol i reguleringsområdene.

Når det gjelder reguleringenes innflytelse på fisket, vil en minne om at de vann som ligger i Hol kommune for en vesentlig del ligger i betydelig høyde over havet med meget kort sommersesong og lave temperaturer, hvilket antas å ha betydning for vannenes produktivitet. Dette blir for øvrig gjort til gjenstand for nærmere gransking under de fiskeribiologiske undersøkelser.

D/L Urevassbotn, som omtaler skader på sine fiskevann, eier så vidt Oslo Lysverker kjenner til, vannene vest for Strandevatn og fisket i Stoddmerdøla ovenfor grensen mot statens høyfjell ved Vestredalstjernene. Av vann innenfor denne eiendom berøres bare Omnsvatn og Øvre Vestredalstjern. Oslo Lysverker kjenner ikke til at det er fisk i Omnsvatn. Øvre Vestredalstjern skal reguleres 15 m. D/L Urevassbotn's fiskerettigheter berøres således bare i liten grad av reguleringen.

I Hol kommunes uttalelse av 26. august 1966 og fylkesmannens brev av 3. november 1966 er det uttrykt sterke ønsker om at anleggsvegen Hol-Aurland blir bygget slik at den får varig verdi som turistveg med muligheter for utbygging til riksveg senere.

Det østlige endepunkt for anleggsvegen gjennom Aurlandsvassdraget blir Sveingårdsbotn i Strandevatnets vestre ende i Hol. Herfra går det veg langs Strandevatn. Vegen er utført som tiltak av Oslo Lysverker i forbindelse med Holsreguleringen. Mellom styret for vegen og Oslo Lysverker eksisterer i dag en overenskomst om bruk av vegen og tilskudd til vedlikeholdskosten. Under henvisning til pkt. 5 i uttalelsen fra arbeidsutvalget i Hol av 4. august 1965 meddeles at Oslo Lysverker er innforstått med at det oppstår nye forhold og at ny avtale må opprettes når forbindelsesvegen til Aurland kommer istand.

Hol kommune med sine utvalg ber også om samarbeid når det gjelder trasevalg for kraftlinjer i forbindelse med Aurlandsutbyggingen. Det skal meddeles at det er meget god kontakt mellom Oslo Lysverker, grunneiere og Hol kommune om dette spørsmål. Kravene fra enkelte grunneiere om erstatning i form av elektrisk kraft for avståelse av grunn til linjer og veg kan ikke imøtekommes.

Driftevegen langs Stolsvann og Djupvann til Iungsdalen er et spørsmål som vedrører Holsreguleringen, må behandles uavhengig av Aurlandsreguleringen.

Hol kommune finner at konsesjonsavgiften bør settes til 6 kr. pr. innvunnet naturhestekraft og begrunner dette med at man står overfor en usedvanlig stor utbygging og regulering. Til dette skal bemerkes at Hol kommune i beskjednen grad blir berørt av utbyggingen og reguleringen. Dette vil fremgå såvel av Oslo Lysverkers søknad av 19. mars 1965 som av foranstående. Grunnlaget for en høy konsesjonsavgift på grunn av forholdene i Hol herred er således ikke til stede. På samme måte er det heller ikke grunnlag for et stort næringsfond eller store fond for avhjelp av jordbruk og fiske som krevet.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Ekspedisjon av 14. januar 1967 med 14 vedlegg.

Ad vedlegg 1 og 2. Særutskrift av møtebok til Aurland kommune, sak 84/1966, fra møte den 28. desember 1966 og uttalelse fra Aurland kommune av 3. desember 1966.

Aurland kommunes uttalelse behandles nedenfor med samme inndeling og samme rekkefølge som i uttalelsen.

Søknadens omfang.

I forbindelse med Aurland kommunes overveielse om Oslo Lysverkers søknad burde ha vært delt opp og behandlet trinnvis, er det bl.a. sagt at det også har "vært fremhevet at Vassdragsvesenet ønsker å behandle en samlet plan for utbygging av vassdraget i sin helhet og at det derfor også av denne grunn ikke vil være hensiktsmessig å gå til oppdeling av søknaden."

Oslo Lysverker er ikke kjent med hvorvidt Vassdragsvesenet ønsker å behandle en samlet plan eller en oppdelt plan. Oslo Lysverker har imidlertid fremholdt at det må være mer tilfredsstillende for kommunen og mer oversiktlig å behandle en endelig og fullstendig plan for hele vassdraget.

Konsesjonskraft - anleggskraft.

Oslo Lysverker er klar over at det innenfor Aurland kommune i dag er for lite kraft for tilfredsstillende av strømbehovet. Oslo Lysverker har derfor sagt seg villig til allerede i forbindelse med etablering av kraftforsyning til anleggsdriften å ta hensyn til Aurlands kraftbehov og søke å levere den nødvendige kraft til det alminnelige behov.

Det er ført forhandlinger med Aurland kommune om levering av anleggskraft og levering av konsesjonskraft.

Oslo Lysverker vil derfor henholde seg til sitt tilbud av 24. oktober 1966, og finner at man ikke kan komme lenger enn dette. Så vidt man har kunnet bedømme, skulle dette tilbud, hvis det blir akseptert, ikke betinge høyere strømpriser for den alminnelige forbruker i Aurland enn de priser som følger av de nåværende forsyningsforhold etter gjeldende strømtariffer i kommunen.

Samfunnshus og sykestue.

Oslo Lysverker har fremsatt tilbud om et tilskudd på kr.200.000 til bygging av et samfunnshus. Videre er det tilbud garanti for den del av byggeomkostningene som må dekkes av lån.

Det har også pågått forhandlinger om utvidelse av den nåværende sykestue. Det er utarbeidet planer for en utvidelse av sykestuen med 7 sengeplasser. Sykestuen har i dag 8 sengeplasser.

Vegarbeider.

Planer for veger innen utbyggingsområdet er fremlagt for Aurland kommune. Detaljerte traseer for de enkelte avgreningsveger vil imidlertid først kunne fastlegges etter hvert som utbyggingen skrider frem med sine enkelte byggetrinn. Oslo Lysverker vil imidlertid i god tid drøfte planene med Aurland kommune med tanke på et best mulig trasevalg, alle forhold tatt i betraktning.

Når det gjelder hovedvegen mellom Aurland og Hol, henvises til det som foran er opplyst om endring av trasevalget. Etter de nye planer skulle forholdene ligge godt til rette for en senere utvidelse til større bredde og høyere standard. Med dobbelt kjørebanebredde i tunneler og med den foran omtalte utvidelse i kurvene i Låvidalen, eventuelt delvis dobbelt bredde i Stonndalen

samt med anlegg av et rimelig antall møteplasser for øvrig, vil vegen også kunne tjene de lokale interesser på tilfredsstillende måte i overskuelig tid fremover. En forskuttering av utgifter fra Oslo Lysverkers side for ytterligere øking av standarden vil det derfor ikke være rimelig å kreve.

Isforholdene i fjorden.

Aurland kommune er engstelig for at den økte ferskvanntilstrømmingen til fjorden vintertid skal øke isvanskene i en slik grad at atkomsten til grenda Undredal med ca. 200 innbyggere, som bare har sjøverts forbindelse med resten av kommunen, blir umuliggjort i strenge kuldeperioder.

Når det gjelder betingelsene for islegging på fjorden, henvises til utredningen av februar 1966 fra NVE, Hydrologisk avdeling,

De foretatte undersøkelser viser at det minst har vært 133 dager i alt med ishindringer i Aurlandsfjorden i løpet av 8 vintre og i alt 175 dager i Nærøyfjorden. Gjennomsnittlig har det vært henholdsvis 17 og 22 dager med isvansker pr. vinter.

Aurland kommune tror ikke at isbrytervirksomhet ved hjelp av små fartøyer, slik som nevnt av de issakkyndige, vil kunne være

noen effektiv hjelp under de forhold som vil opptre etter reguleringen.

Oslo Lysverker henholder seg til disse uttalelser og mener at det kan etableres effektiv isbrytertjeneste etter ovennevnte retningslinjer.

Aurland kommune krever at Oslo Lysverker skal forskudtere bygging av vegforbindelse Flåm-Underdal som et ledd i en fremtidig riksvei. Vegen Flåm-Underdal, som vil måtte gå i et meget vanskelig terreng, er blant annet prosjektert med en tunnel av over 4 km lengde. Vegprosjektet, utført som riksveg, vil koste anslagsvis 15 mill. kr. Et pålegg om forskudtering av dette veganlegg vil etter Oslo Lysverkers oppfatning være en urimelig byrde, særlig når tilfredsstillende forbindelse kan oppnås på betydelig rimeligere måte ved isbrytervirksomhet. Man må dessuten ha for øye at det også tidligere har vært atkomstvanskeligheter til Underdal i henhold til det som foran er opplyst.

Fisket i Aurlandselven.

Så vel kommunen som Aurland Elveeigarlag ønsker at Oslo Lysverker inngår en avtale som bl.a. skulle sikre en minstevannføring i Aurlandselven nedenfor Vassbygdvann på 40 m³/sek i tidsrommet 1/6 - 31/8. Den antydde vannføring bygger formodentlig på visse erfaringer fra det uregulerte vassdrag. Det er imidlertid på det rene at så vel laksens som sjørettens oppgang i elven er bestemt både av vannføringer og av temperatur i elven. Da reguleringen av vassdraget også vil bringe med seg endringer av temperaturforholdene i vassdraget, slik at man sommertid får lavere temperaturer i elven, når man tapper magasin vann, enn man hadde i det uregulerte vassdrag under tilsvarende vannføringer, vil muligens den antydde vannmengde på 40 m³/sek ikke bringe de bedre dringer man tilsikter.

Oslo Lysverker er ikke sikker på om det er riktig å utvide det lokale klekkeri for å skaffe den nødvendige yngel og settefisk, eller om det er mer rasjonelt og også riktigere å konsentrere seg om et større sentralt anlegg. Under vurdering av dette spørsmål, må man ta i betraktning den knapphet som rå på sakkyndig utdannet personale i dette land.

Vannforholdene i elven.

Oslo Lysverker har allerede i konsesjonssøknaden tilbudt å bygge terskeldammer ved Aurdalsvatn, Nesbøvatn og Veslevatn. Videre er man imforstått med at de gårdsbruk som har sin vannforsyning fra elven og som får vanskeligheter med denne forsyning på grunn av reguleringen, blir holdt skadesløse enten ved at det utføres tiltak eller at det gis erstatninger.

Konsesjonsavgift.

Oslo Lysverker er ikke enig i at reguleringen av Aurlandsvassdraget er så omfattende at man her står overfor et særlig tilfelle. Planen er omfattende for så vidt som man har lagt frem en fullstendig og endelig plan for hele vassdraget. Virkningene av reguleringen er imidlertid etter Oslo Lysverkers oppfatning relativt oversiktlige og av begrenset omfang. Som tidligere uttalt gjelder det her en meget konsentrert utbygging av vassdrag med liten utstrekning. Skadevirkningene blir derfor små sammenlignet med dem som kan oppstå ved regulering i nedbørsfeltene for Østlandets lange vassdrag. Det skulle således ikke foreligge grunnlag for de høye konsesjonsavgifter som Aurland kommune har antydnet.

Næringsfond.

Aurland kommune ber om at det istedet for opprettelse av spesielt fiskerifond og jordbruksfond opprettes et felles næringsfond på 3,0 mill. kr.

Oslo Lysverker kan ikke se at det er grunnlag for opprettelse av et næringsfond av slikt omfang, idet det ikke kan sees å oppstå skader for bygdens næringsgrunnlag, bortsett fra fisket (spesielt nedenfor Vassbygdvatn) og i meget begrenset utstrekning på jordbruksnæringen, bl.a. ved neddemning av beitemark. Denne beitemark nyttiggjøres i dag i det vesentlige bare som villreinbeiter, idet stølsdriften har avtatt mer og mer i den senere tid på grunn av de vanskelige atkomstmuligheter.

Utbyggingen med sitt vegnett vil åpne muligheter for en fornyet utnyttelse av beitene i fjellet. Videre åpner veiene mulighetene for en bedre utnyttelse av fisket i fjellet samt en utvikling av turistnæringen. Disse forhold sammen med en økt virksomhet i bygda i forbindelse med anleggsarbeidene og de senere inntekter av kraftverkene må antas å styrke næringsgrunnlaget for Aurland.

Ad vedlegg 3. Uttalelse fra innlandsfiskenemnda for Aurland.

Nemnda peker på at konsesjonssøknaden inneholder få opplysninger om innlandsfiske. Dette henger sammen med at innlandsfisket i disse områder har vært omfattet med svært liten interesse i bygden, hvorfor det heller ikke har lyktes å samle opplysninger.

Nemnda sier selv at fiskevannene i fjellet har vært nyttet lite til denne tid. På denne bakgrunn kan Oslo Lysverker ikke se at det vil være saklig begrunnet å unndra Katlavassdraget fra reguleringen.

Ad vedlegg 4. Uttalelse fra Aurland jordstyre.

De forhold som denne uttalelse kommer inn på, er i stor utstrekning behandlet foran.

Når det gjelder reguleringens virkning på grunnvannsnivået langs Aurlandselva, skal nevnes at målinger av det nåværende nivå foretas av Hydrologisk avdeling ved N.V.E. Den vesentligste del av den dyrkede jord ligger imidlertid på grusterrasser i så vidt stor høyde over elvenivået at en grunnvannsendring har begrenset betydning.

Tørrlegging av bekker og elver vil neppe medføre vannforsyningsproblemer på stølene av betydning.

Nemnda mener at turistnæringen blir skadelidende på grunn av reguleringen. Som foran nevnt vil denne næring få økt betydning på grunn av bedre kommunikasjoner.

Ad vedlegg 5, 6, 7 og 8. Brev fra Aurland elveeigarlag av
20/12.65, 8/3.66, udatert og 2/12.66.

Brevene omhandler krav om fredning av Katlavassdraget, krav om tilskudd til klekkeri og settefiskanlegg og krav om fiskerifond. Disse spørsmål er behandlet foran.

Ad vedlegg 9. Brev fra samarbeidsnemnda for vegen Aurland-Hol.

Forbindelsesvegen Aurland-Hol er behandlet foran og det henvises til det der anførte.

Ad vedlegg 11, 12, 13 og 14. Uttalelse av Lærdal kommunestyre
av 30/9.1966, av innlandsfiske-
nemnda i Lærdal av 20/9.66, av
Lærdal jordstyre av 7/9.65.

Som nevnt av Lærdal kommune er det bare en mindre del av nedbørsfeltet for Aurlandsutbyggingen som ligger innenfor Lærdal kommunes grenser. Det er derfor bare fiske- og jaktinteresser som berøres.

Oslo Lysverker kan ikke være enig med kommunen når det hevdes at fisket i Ljosegrundsvotni og Liahovdvatnet blir totalskadd ved reguleringen.

Reinsdyrtrekkene kan bli påvirket i anleggstiden. Etter denne tid vil reguleringene med sine anlegg neppe få større innflytelse.

Lærdal kommune har det samme krav om konsesjonsavgiftens størrelse som Aurland og Hol kommuner, og det henvises til det som foran er bemerket. Det skal for øvrig bemerkes at det ikke utnyttes fall i Lærdal herred.

VI. Brev fra Norges Bondelag av 8. mars 1966 på vegne av Aurland Bondelag.

1. Grunnvannsmålinger.

Som foran nevnt er det igangsatt grunnvannsmålinger langs Aurlandselven. Målingene utføres av Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, Hydrologisk avdeling.

2. Skogsdriften.

Bondelaget går ut fra at isen på Vassbygdevatn etter utbyggingen vil bli så dårlig at den tidligere neddrift av bjørkeved fra skogteigene på sørsiden av Vassbygdevatn ikke kan foregå med løypestreng ut på isen som før.

Oslo Lysverker har inntrykk av at løypestrenger har vært mindre brukt i den senere tid, også til fremdrift av ved.

Terrenget på sydsiden av Vassbygdvatn er meget vanskelig og utgiftene til en veg her vil bli betydelige. Det er også meget tvilsomt om bygging av veg vil være til noen hjelp for driften av ved ned fra fjellet. Fjellsiden antas å være for bratt til at man kan få veden inn på vegen. Det må antas at det må brukes båt i større utstrekning enn før for transport av ved over Vassbygdvatn.

3. Bruk av anleggsvegene.

Etter de nye planer for hovedvegtraseen mellom Vassbygdvatn og Nesbøvatn vil trafikken med kløvhest til turisthyttene i fjellet ikke bli forstyrret i anleggstiden.

For øvrig bemerkes at bruk av anleggsvegene for ~~dalens~~ folk til setrer, turisthytter neppe vil by på noe problem.

4. Gjerdehold og vatn til beitedyr i utmarka.

De forhold som her er nevnt, egner seg best for behandling ved skjønn, hvor hvert enkelt tilfelle kan bli nøye vurdert.

VII. Brev fra Norges Bondelag av 11. mars 1966 og 21. desember 1966 på vegne av Aurland Elveeigarlag samt utredning av sivilingeniør Erik Ræstad A/S av 19. januar 1966.

Ovennevnte brev fra Norges Bondelag er utarbeidet på bakgrunn av sivilingeniør Erik Ræstads betenkning. Brevene og betenkningen kommenteres derfor nedenfor under ett.

1. Forbygningsarbeider.

Oslo Lysverker kan ikke forstå at utbyggingen skulle føre til dannelsen av et nytt delta i elvemunningen. Reguleringen og utbyggingen vil føre til mindre hyppige flommer og i gjennomsnitt mindre vannføringer i flomperioder. Dette skulle føre til mindre materialtransport og mindre sedimentering av masser der hvor elven løper ut i fjorden.

2. Plassering av tippmasser m.v.

Plassering av tippmasser vil skje i samråd med de stedlige myndigheter. Det vil bli tatt alsidige hensyn.

Ved bygging av dammer vil utførelse av damfotarbeider kunne føre til blakking av vannet i elven umiddelbart nedenfor damstedet, uavhengig av hvilken damtype som bygges. Ved bygging av fyllingsdammer benyttes vanligvis vannspyling av stenfyllingene i forbindelse med pakkingen. Mengden av slam og finere partikler er begrenset i disse masser og sedimentasjon vil skje i de nesten tørrlagte kulper nedenfor dammen.

Ved Viddalsvatn vil avløpet fra vannet ledes i omløpstunnel forbi damstedet og føres ut i elven i god avstand fra dammen. Forurensning av vassdraget antas derfor ikke å få noe omfang av betydning.

Kravet om en garantert minstevannføring på 40 m³/sek i tiden 1/6 - 31/8 er foran behandlet. Det er gjort rede for hvilke konsekvenser et eventuelt pålegg ville få for kraftproduksjonen. Det er videre pekt på at man må nærmere vurdere betydningen for fisket av så vel vannføringens størrelse som temperaturen før man tar endelig standpunkt.

Det kreves videre av Elveeigarlaget at det stilles til disposisjon for laget et magasin på minst 25 mill. m³ størrelse for å skape kunstige flommer. Et slikt magasin vil i Aurland I, kraftstasjon, representere en produksjon på 50 mill. kWh. Siden det her er snakk om "flommer", forstår man det slik at det tilsiktes større vannføringer enn kraftverket Aurland I ved full drift kan levere og at magasinvannet derfor forutsettes sluppet utenom kraftverket. I så fall må ovennevnte produksjon anses som tapt.

Videre vil man nevne at Vassbygdvatnet på grunn av sin selvregulerende evne vil redusere og utjevne vannføringen fra et eventuelt "flommagasin" og således redusere verdien av en slik vannslipping.

Ved vurdering av det fremsatte krav om miniumusvannføring i elven på minst 20 m³/sek ved en eventuell driftsstans, må en ikke glemme at det uregulerte vassdrag byr på betydelig ugunstigere forhold. Minste lavvannføring er målt til 0,1 m³/sek,

4. Tiltak av hensyn til reproduksjonen.

Forslaget om at Katlavassdraget holdes utenfor utbyggingen er behandlet foran, likeledes forslaget om tilskudd til det stedlige klekkeri og settefiskanlegg.

Oslo Lysverker er for øvrig enig med Elveeigarlaget i at dersom det blir gitt pålegg om opprettelse av fond, bør det fortrinnsvis skje ved opprettelse av spesielle fond fremfor opprettelsen av et samlet næringsfond. Det henvises til foranstående bemerkninger om næringsfond.

5. Oppsyn.

Så vidt man kjenner til har det ikke vært spesielle restriksjoner med hensyn til fisket i fjellet. Dette har i det vesentlige vært drevet fritt. Ved en eventuell innføring av fiskekort, vil man kunne få inntekter til dekking av utgiftene ved et oppsyn.

6. Forandring av betingelsen.

Oslo Lysverker er enig i at man må finne frem til smidige ordninger når det gjelder eventuelle tiltak for opphjelp av fisket.

7. Oslo Lysverkens opplysninger om skadevirkningene på fisket.

Spørsmålene om den høyere og jevnere vintervannføring med høyere temperaturer enn i det uregulerte vassdrag er gunstige endringer med hensyn til bedring av oppvekstbetingelsene for yngel og smolt, overlates til de fiskerisakkyndige å undersøke nærmere. Oslo Lysverkens bemerkninger om disse spørsmål bygger på bl.a. tidligere samtaler med fiskerisakkyndige.

Elveeigarlagets anmerkning om at den høyere vintervannføring vil kunne føre til sedimentering av slam på gyteplassene er vanskelig å forstå.

11

**Brev fra Aurland elveigarlag til NVE hovedstyret,
av 2.09.67.**

Aurland elveigarlag har tidligere mange ganger halde for at Katlavassdraget burde haldast utanfor utbyggingi på grunn av den store verd dette vassdraget kan få for laksefisket i heile Sognefjorden ved den store sjansen til oppel av lakseunger som dette vassdraget vil kunna gjeve i framtidi. Vi har og prøvt å nytte det i minder målestokk, og med påvisleg godt resultat.

Når kommunen no har gjeve konsesjons-samtykke også til Katla er dette ein stor feil som likvel kan rettest på.

Kommunen vil jo ikkje få nemneverdig avgift av denne delen, siden det skal verta berre eit reservebasseng her.

Men sjansen for Sognefjorden til å få lakseunger herifrå vil for all tid vera spolert ved ein større dam her.

Derom Katla skulle verta oppdamt, må ein få ei anna ordning for oppdrett av lakseunger. Ein kan ikkje slå seg til ro med et så og så mange lakseyngel skal sleppast.

Ein må difor krevje å få ein avtale på fyrehand med O.Lysverke slik at ein ikkje misser all mogleik for denne oppdrett, sjøl om det altså skal koma på kunstig vis, som ikkje er det beste.

Særutskrift av møteboka for Aurland kommunestyre, møte 12.09.67.

Aurlandfalla / Tilleggsuttalelse vedk.Oslo Lysverker sin søknad om regulering og utbygging av Aurlandsvassdraget.

Oslo Lysverker har i skriv av 31.juli d.år til Norges Vassdarg- og Elektrisitetsvesen gjeve merknader til innkomne uttalelsar vedk. konsesjonssøknaden av 19/3 1965, der mellom anna kommentar til Aurland kommune sitt vedtak i sak 84/66 med tilhøyrande skriv er medtekne.

I vår uttalelse av desember 1966 fremholt kommunen at den gjerne vill komme tilbake til søknaden når en del forhold var klarlagt gjennom forhandlinger.

Etter den tid er det kommet til enighet om samarbeid om samfunnshus. Likeledes har det vært ført forhandlinger mellom Aurland Sanitetslag og O.L. om sykeplass og legehjelp som formentlig vil føre frem.

O.L. har også sagt seg villig til å drøfte trasé for anleggsveger, kraftlinjen samt plassering av tippmasse.

Kommunen regner derfor med at desse spørsmål vil bli tilfredsstillend løst.

Utover de spørsmål som må løses direkte av myndighetene er det noen spørsmål vi finner det riktig å uttale oss om:

1. Vegen i Aurlandsdalen.

Aurland kommune har aldri vært mot denne veg eller den valgte trasé, jfr. kommunestyrets uttalelse av 17/8 1964, vedlegg 6 til O.L.s søknad

Under forutsetning av at den nå foreslåtte trasé utenom dalen og ned i bygden også ved hjelp av tunnelmassene kan få dobbelt kjørebane, har kommunen intet å bemerke til omleggingen.

I motsatt fall tror vi at det kan bli vanskelig og dyrt senere å utbedre denne strekning.

Vi vil derfor tilråde valget av den nye trasé under denne forutsetnin

Brev fra NVE-V til Den norske Turistforening.
av 14.12.67.

Som kjent har DNT tidligere - i brev av 11. januar 1967 -
uttalt bl.a. følgende:

"De planlagte reguleringer ville stå i et helt annet lys for
DNT såfremt Aurlandsdalen mellom Øvstebø og Vassbygdi ikke
ble berørt av veianlegg."

Vi ber meddelt om den vegomlegging som O.L. har skissert vil
endre DNT's syn på reguleringene. Da saken haster, tør vi be om
svar så snart som mulig.

Brev fra Riksantikvaren til NVE-V,
av 16.12.67.

I løpet av høsten 1967 har folk fra Riksantikvaren
foretatt en midlertidig befaring av Aurlandsdalføret. Hensik-
ten var å få en oversikt over det som finnes der av bygnings-
antikvarisk verdi og interesse. Befaringen startet ved Stran-
defjorden og gikk over Geiteryggen og ned til Aurlandsvangen.

Det er vel ingen tvil om at dette er et område med
en usedvanlig rik og vekslende karakter. Befaringen la for
dagen at det også finnes tallrike bygningsmessige vitnesbyrd
i området om menneskelig virksomhet av ulike slag. Det spenner

Mesteparten av bebyggelsen er ikke i bruk lenger
etter sin opprinnelige hensikt. Våningshusene på de tidligere
helårsbrukene gjør nå tjeneste som overnattingssteder for ei-
erne ved saueleiting og skogsarbeid, og de selsbuene som er
holdt vedlike, brukes til jakt og fiskebuer. En seter og to
tidligere helårsbruk benyttes nå til turisthytter.

Tradisjonelt er det ikke Riksantikvarens sak å uttale seg om
de rent naturgitte forhold, men i de senere år har interessen
og forståelsen for det milje bygningskunsten oppstår i, øket
betraktelig, og miljøstudiet har fått stadig større rom i Riks-
antikvarens virksomhet.

Riksantikvaren vil advare mot vegbygging og oppdem-
ning i Aurlandsdalføret, såvel som en reduksjon av
vassføringen i Aurlandselva og elvene innenfor.